Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...тэмнай 1921 оной ...абриин 21-hээ гарана | № 156 (15779) | 1981 оной июлиин 7, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

БАЯРАЙ СУГЛААН

КПСС-эй ЦК-гай, РСФСР-эй Верховно Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй орган—«Советская Россия» газетын түрүүшын номерой хэблэгдэн гараhанhаа хойшо 25 жэлэй ой гүйсэбэ. Энэ hайндэртэ зорюулагдаhан баярай суглаан июлиин 3-да болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев, КПСС-эй ЦК-гай пропагандын таhагые даагша Е. М. Тяжельников, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд президиумдэ hууга.

«Советская Россия» газетын ахамад редактор М. Ф. Ненашев элидхэл хэбэ.

Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые нэгэн дуугаар баталан абахадаа, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ саашадаашье партиин үнэн туhалагшэ байха юм гэжэ найдуулба. (ТАСС).

...ПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

«ТҮҮХЭЙ ЭДҮҮДЭЙ, ТҮЛИШЫН-ЭЛШЭ ХҮСЭНҮҮ...ЭЙ БА БУСАД МАТЕРИАЛЬНА НӨӨСЭНҮҮДЫЕ ...РЬБАЛХА, БОДОЛТОЙ ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ ХҮ...ЭЛМЭРИИЕ ШАНГАДХАХА ТУХАЙ» ТОГТООЛ ...ПСС-эй ЦК, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ БА...АЛАН АБАБА.

...радай ажахые хүг...тын үрэ түгэс замда гар...тые түргэдхэлгэ, байгуулаhан үйлэдбэриин хүсые ...лтой зүбөөр хэрэглэлгэ, ...риальна, ажалай ба мүнhангай нөөсэнүүдые али ...хоор арьбалалга арадай ...хые хэлбэришэгүй дээшэ...хэ гол шэглэл болоно ...э КПСС-эй XXVI съезд ...рхойлоо гээд тогтоол до... заагдана. Манай саа...хи урагшаа дабшалга, ...э КПСС-эй ЦК-гай тоо...го элидхэл соо тэмдэг...дэнэ, бии байгаа бүхы ...сэнүүдые — ажал, гол ...днууд, түлишэ ба түү... эд, газар тарялангай ...он фермэнүүдэй продук...е шадамараар, ашаг үрэ...гөөр хэрэглэhэнhээ улам ...эр дулдыдадаг болохо ...на.

Арбан нэгэдэхи табан ...дэ ба наяад онуудта ха...лагдаhан ороной экономи...кэ ба социальна хүгжэл... үргэн сэхэ программые ...лүүлхын тула түүхэй эдүү..., түлишын-элшэ хүсэнэй ...он бусад материальна ...ри ехэ нөөсэнүүдые үйлэд...ндэ элсүүлэн хабаадуул... шухала. Гэбэшье түү... эд болон түлишэ олзо...илон абалга улам үнэ... боложо байна, харин ...агта малтамалнуудай нөө...үүд барагдашагүй бэшэ. ...мэ эрхэ байдалда бүхы ...элэй материальна нөөсэ...дые эгээл арьбалалтатай...р, бодолтой зүбөөр хэ...лэлгэ арадай ажахыда ...хала удха шанартай бо...но.

Экономикын ашаг үрэ ба ...шэтэ хүгжэлтые дээшэлүүл... талаар партиин хараал... шэглэл үйлэдбэриин үрэ ...үүдые гаргашануудhаа ...гөөр ехэдхэхые, нөөсэнүү...е багаар гаргашалжа, ехэ ...мэ түйлахые элсүүлнэ. ...ахы эрхилэлгын социа... гол ёhонуудые бодото ...рэнь бүри оролдосотой...р, залан сэхээр бэелүүл... мүнгэ зоориеэ нари...ар, үнэн сэхээр тоолохо, ...алта арьбалалта ехэтэй ...н байха, ажалай нарин ...гта журам сахиха гэhэн ...нинэй захяа заабариие ...ргэхэ хэрэгтэй. Түүхэй эд ...он материалнуудые гам...гаар гаргашалха, үлэгдэл...дые хорооха, гээгдэлнүү...е усадхан зайсуулха гээшэ ...он миллион хүнүүдэй ажал ...он капитальна hомолол...үүдые арьбалха, продук... ехээр гаргаха, оршон ...ронхи байгаалиие сахин ...гаалха гэhэн удхатай. ...эеhээ арадай ажана бай...лые улам hайжаруулха ...а боломжонууд гол түлэб ...эдхэгдэхэ байна.

Түрүү коллективүүд про...кциин шанарые дээшэ...лхэ зуураа, түүхэй эд, ма...риалнууд, түлишэ болон ...шэ хүсые арьбалха талаар ...н дүй дүршэлтэй болон... Эрдэм, техникын түй...лтанүүдые үргэнөөр нэбтэ...үлhэнэй үндэhөөр ажахын ...тэлбэрилэгшэдэй, партий..., профсоюзай ба комсо...олой организацинуудай ... хүдэлмэриие үдэр ...ри hайнаар ябуулhан га...рта, бүхы ажалшадые тэ...эндэ элсүүлэн хабаадуул...н газарта hайн үрэ дүн...үд түйлагдадаг.

Гэхэтэй хамта бүхы дээрээ материальна нөөсэнүүдые hайнаар хэрэглэлгэдэ ёhотой хубилалта үшөөл хэгдээгүй байhаар. Дэлхэйн эрхим hайн үрэ дүнгүүдтэй сасуулбал, манайда ашаг олзоло ехэ түүхэй эд болон элшэ хүсэн гаргашалагдана. Олохон түхэлэй машина, түхеэрэлгэнүүдтэ материал ехээр ороно, хэдэ хэдэн зүйлэй эдлэл хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэдэ материалнуудай удельнэ гаргашанууд айхабтар ехэ байна. Нөөсэнүүдые алмаhан технологическа процессууд хаа хаанагүй хэрэглэгдэнэгүй. Ашагта малтамалнуудые олзоборилгодо нилээд ехэ руда, нүүрhэн, нефть газарай гүн дундаhаа абтадаггүй байна. Үйлэдбэриин үлэгдэлнүүд, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүд хангалтагүй муугаар ашаглагдана. Үйлэдбэриин, хадагалгын үедэ металл, түлишэ, модон, цемент, минеральна үтэгжүүлгэнүүд, хүдөө ажахын ба бусад продукцинууд горитой ехээр гээгдэлдэ ороно. Өөрынь үнэ сэн, транспортна гаргашанууд удаанаар хямдаруулагдана. Эдэ бүгэдэ алмаха арьбалха, арадай ажахыда бии байгаа нөөсэнүүдhээ продукци бүтээн гаргалгые ехэдхэхэ горитой арга боломжонуудтай байhан тухай элирхэйлэн гэршэлнэ. Арга нөөсэнүүдые обществын аша туhада табиха гээшэ мүнөө үеын ажахын-политическэ шухала зорилго мүн.

Арадай ажахын бүхы шатануудта түүхэй эдүүдые, материалнуудые, түлишэ болон элшэ хүсые арьбалха, бодолтой зүбөөр хэрэглэхэ бүхы хүдэлмэриие үндэhөөрнь hайжаруулха шухала гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно. Эрдэм, техникын ба байгуулалтын политикые, капитальна hомололгонуудай политикые, хүтэлбэрилгын, түсэблэлгын ба урмашуулгын гуримые, ажалша коллективүүдэй үүсхэл эдэбхиие энэ талаар элсүүлэн табиха хэрэгтэй.

Экономико гаргаша багатай байха ёhотой гэhэн КПСС-эй XXVI съездын эрилтэнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэ —бүхы партиин, бүхы арадай хэрэг мүн.

Промышленностьдо, хүдөө ажахыда, транспортда ба барилга дээрэ, үйлэдбэридэ хабаагүй hалбарида, хүтэлбэрилгэдэ али бүхы алмалта арьбалалтын түлөө ажалшадай олоной хабаадалгатай хүдэлөө дэлгэрүүлхэ шухала. Совет хүн бүхэн үйлэдбэри дээрэ, hуулал байдалда алмалта арьбалалта хэхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха, бүгэдэ арадай энэ хэрэгтэ тодорхой хубитаяа оруулха ёhотой.

Хаа хаанагүй алмалта арьбалалта хэхыень, ажахын тоосоое бэхижүүлхыень, ажахыгаа бодолтой hайнаар эрхилэлгын арга онолнуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхыень союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомуудта, обкомуудта, окружкомуудта, горкомуудта, райкомуудта энэ тогтоолоор даалгагдаа. Нөөсэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэдэ ажалшадые элсүүлэн хабаадуулха талаар эмхидхэлэй ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриин үүргэ нүлөөе, үрэ дүнгые дээшэлүүлхэ; тэрэниие тон тодорхой, бүтэмжэтэй болгохо, саг зуурын ёhо гуримаар, нэгэ янзаар тэрэндэ хандажа болохогүй.

Нөөсэнүүдые арьбалха, бодолтой зүбөөр хэрэглэхэ ёhо гуримые шангадхаха зорилгонуудые партийна организацинуудта, ажалшадай ниитын суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэхээр хараалагдана. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ предприятинуудта, барилганууд дээрэ, колхоз, совхозуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта түүхэй эдүүд, материалнууд, түлишэ ба элшэ хүсэ гаргашалгые нилээд бага болгохо, үлэгдэлнүүдые хорооха, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүдые тон ехээр гаргашалха, элдэб янзын үрилтэ гээгдэлнүүые усадхаха талаар бодото хэмжээнүүдые зохёон бэелүүлхэ. Тэдэниие ямараар бэелүүлжэ байhан тухай тодорхой хүнүүдэй, албан зургаанууд болон подразделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоонуудые шагнаха. Зохёогдожо абтаhан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгын хойноhоо саг үргэлжын хиналта тогтоохыень партийна организацинуудта даалгаха. Материальна нөөсэнүүдые алмаха талаар захиргаанай ажал ябуулгые хинаха комиссинүүдые үргэнөөр байгуулха, тэдэнэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, үүсхэл эдэбхитэй, ажал хэрэгээ hайнаар мэдэхэ коммунистнуудаар бэхижүүлхэ.

Партийна, совет, профсоюзай, комсомолой ба ажахын организацинууд ажалшадай эдэбхи үүсхэлые, алмалта арьбалалтын харгы замуудые, арга онолнуудые зохёохы ёhоор бэдэрэлгые хүгжөөхэ, дэмжэхэ, арадай зөөридэ анхарал оролдосотой хандалгые, ажаhуудалда материальна үнэтэ баялигуудые гамтай наринаар хэрэглэхыень хүмүүжүүлхэ. Бүтээсэгүй гаргашануудые, али бүхы гээгдэлнүүдые, үлүү гаргалгануудые эрид шууд усадхаха, үрилтын али бүхы ушар баримтануудта эбсэшэгүйгөөр хандаха.

hайн шанартай продукци гаргаха зуураа, нөөсэнүүдые бодолтой зүбөөр хэрэглэхэ, алмаха арга олгоhон шэнэ техникэ, эгээ түрүү hайн технологическа процессууд болон ондоошье шиидхэбэринүүдые зохёожо нэбтэрүүлхын түлөө хүтэлбэрилэгшэтэ, инженернүүдтэ, конструкторнуудта, предприятинуудта, технологуудта, бусад мэргэжэлтэдтэ табигдадаг эрилтээ дээшэлүүлхэ.

СССР-эй Госплан, СССР-эй Госстрой, СССР-эй Госснаб, эрдэм, техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитет, СССР-эй Наукануудай академи, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаанууд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд материальна нөөсэнүүдые бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхын ба алмахын тула түсэблэлгын болон ажахын бүхы ажал ябуулгые, эрдэм, техникэ хүгжөөлгые эрид хубилгаха уялгатай. Түсэбүүдые зохёон бэелүүлхэдээ, нимэ юумэ хангаха гэбэл:

экономическа хүгжэлтэдэ үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдэй ургалтые материальна гаргашануудhаа үлүүгээр түйлаха;

үйлэдбэридэ элшэ хүсэ болон материал гаргашалгые али болохоор хорсохо, газарай гүн дундаhаа ашагта малтамалнуудые шадаал hаа дүүрэнээр олзоборилхо, түүхэй эдүүдые комплексноор, гүнзэгы ехээр болбосоруулха талаар арадай ажахын ба тэрэнэй hалбаринуудай байгууламжые нарижуулан hайжаруулха;

хэрэгсэлнүүдые ба бусад материалнуудые, түлишын-элшэ хүсэнэй болон түүхэй эдүүдэй нөөсэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, энээнэй тула шухала зэр зэмсэгүүдые, машина, түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ, алмалта ехэтэй, үлэгдэл багатай ба үлэгдэлгүй технологическа процессуудые зохёохо талаар шэглүүлэгдэhэн эрдэм, техникын, түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ;

үйлэдбэрилэн болбосоруулгын, хадагалалгын ба зөөлгын бүхы шатануудта түүхэй эдүүд болон материалнуудай үлэгдэлнүүдые, гээгдэлые эрид хорооха, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүд болон нефтьтэй гарадаг продуктнуудые үйлэдбэридэ бүри гүйсэд дүүрэнээр ашаглаха;

материальна нөөсэнүүдые алмаха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхын тула капитальна hомололгонуудые, барилгын эмхинүүдэй түхеэрэлгэнүүд болон хүсэнүүдые түбхын түрүүлэн таhалжа үгэнэ.

Промышленностиин hалбаринуудта, хүдөө ажахыда, барилгада, транспорт дээрэ, хэрэглэмжэ хангалгын hалбаринуудта ба гэр байрын-коммунальна ажахыда алмалта арьбалалтые шангадхаха зорилготой тодорхой дурадхалнуудые зохёон табиха ябадал даалгагдаа. Техническэ хэрэглэмжэдэ гаргашалагдадаг эдеэ хоолой түүхэй эдэй гаргашые нилээд хорооха, ёhото бүдүүдые синтетическэ ба искусственна материалнуудаар hэлгэжэ байгаад, тэдэниие үйлэдбэриин хэрэглэмжэhээ гаргаха, тэрэшэлэн модо, цемент, шэл, барилгын хэрэгсэлнүүд болон арга нөөсын шухалын шухала бусад зүйлнүүдые ашатай зүбөөр хэрэглэхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулха.

Материальна арга нөөсын бүхы зүйлнүүдые ашаг үрэтэйгээр хэрэглэхэ, арга нөөсэнүүдые арьбалхадаг техникэ ба технологи байгуулха болон нэбтэрүүлхэ, эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилгые үргэлдхэхэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эрдэм наукын үүргэ дээшэлүүлхэ хэрэг хараалагдана.

Үйлэдбэри дээрэ материалай оросые ба элшэ хүсэнэй хэрэглэлсые бага болгохо, алмалта арьбалалтын гурим шангадхаха ба продукциин шанар дээшэлүүлхэ зорилгоор научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэлгын гол шухала асуудалнуудаар хэгдэдэг горитой ехэ ба бодото зорилготой шэнжэлгэнүүдые эдэбхижүүлхыень эрдэм наукын ба техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, СССР-эй Наукануудай академидэ, СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа. Научно-техническэ шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ программанууд дотор түлишэ, элшэ хүсэ, түүхэй эд болон материалнуудые комплексноор буйлуулха, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүдые эгээн ехээр ашаглаха ябадал хараадаа абалсан, тэдэниие ашагтай зүбөөр хэрэглэхэ тушаа түсхай даабаринуудые хараалха; эдэ даабаринууд дотор арга нөөсэнүүдые арьбалха ба табан жэл соо продукциин шанар дээшэлүүлхэ тушаа тодорхой үрэ дүнгүүдые оруулха.

hалбаринууд хоорондын улха шанартай, арга нөөсэ арьбадхалаг эгээн түрүү шэнжэтэй техникын ба технологиин зүйлнүүдые ухаалан зохёохо хэрэг эмхидхэлгэ, мүн хэhэн хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдыень үйлэдбэрилэ болотоор нэбтэрүүлхэ хүрэтэрнь эмхидхэлгэ эрдэм наукын ба техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ даалгагданхай.

1983 онhоо эхилээд, промышленна, Барилгын ба транспортын министерствэнүүдтэ үгтэхэ табан жэлэй болон жэлэй түсэбүүд дотор продукциин (хүдэлмэринүүдэй) өөрынь үнэ сэнгэй талаар даабаринуудые баталха, харин эдэ даабаринууд дотор — продукциин (хүдэлмэринүүдэй) түхэриг бүридэ мүнгэнэй тоогоор материальна гаргашануудай лимит (дээдэ захын хэмжээе) баталха шухала гэжэ мэдэрэгдэбэ.

Нормативна ажахые нилээд hайжаруулха, нормо болон нормативуудай элсүүлхы удха шанарые дээшэлүүлхэ. Түсэбтэ даабаринуудhаа уламжалан абажа, эрдэм, наукын ба техникын түйлалтанүүдые, тэрэшэлэн түрүү коллективүүдэй дүй дүршэл нэбтэрүүлгые хараадуулан, түүхэй эд, материалнуудые, түлишэ-энергетикын арга нөөсэ гаргашалгын мүнөө хүсэндөө байгаа нормонуудые хаhа саг соонь тодотхохыень, түрүү шэнжэтэй шэнэ нормонуудые тогтоохыень СССР-эй Госпланда, СССР-эй Госснабта, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, барилгануудай, совхоз, колхозуудай ба транспортын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхагдаа.

СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта, союзна республикануудта үгтэхэ табан жэлэй ба жэлэй түсэбүүд дотор продукциин единиидэ бүридэ болото сэгнэлгээр материалнуудай, түлишын ба элшэ хүсэнэй шухалын шухала зүйлнүүдые гаргашалха нормативуудые тогтоохыень СССР-эй Госпланда даалгагдаа, харин нэгэдэлнүүдтэ, предприятинууд болон организацинуудта хүргэгдэхэ түс түс нормативуудые тогтоохыень СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа.

Материальна арга нөөсэнүүдээр гаргашын нормо дунда зэргээр доошолуулгын централизованно даабаринуудай тогтоогдолог эдэ материальна арга нөөсэнүүдэй номенклатура үргэдхэхэ, 1981 онhоо материалай ехээр ородог продукциин шухалын шухала зүйлнүүдэй (гол түлэб серийнэ ба олоор гаргадаг үйлэдбэриин) болон хүдэлмэринүүдэй номенклатура зохёон хараалха. 1982 онhоо эхилээд, тэдээн тушаа материальна арга нөөсэнүүдэй гол зүйлнүүдэй гаргашын түс түс нормонуудые централизованно гуримаар баталха ёhотой гэжэ СССР-эй Госпланда, СССР-эй Госстройдо, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаба. СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаанууд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд баталагдаха нормонуудай, тэдэниие доошолуулха даабаринуудай, тэрэшэлэн материальна гаргашын лимидэй эрдэм, техникын талаараа эрхим үндэhэ баримтатай байхые хангаха, тэдэниие сахихын хойноhоо нарин шанга хиналта hайнаар табиха; түсэб дотор шэнэ техникэ ба технологи нэбтэрүүлгын тогтоогдомол болзор хараадуулан, материальна арга нөөсэ гаргашалгын хүсэндөө байгаа нормонуудые шухала үе-үе соонь дахин хаража үзэхэ ябадал хангаха уялгатай; материальна арга нөөсэнүүдэй нормо тогтоолго бэелүүлдэг ба нэгэдэлнүүдтэ, предприятинууд ба организацинуудта тэдэниие ашагтай зүбөөр хэрэглэлгын хойноhоо хиналта табидаг бии байгаа албануудые эрхим мэргэжэлтэй кадрнуудаар бэхижүүлхэ, шэнэ албануудые байгуулха уялгатай.

hалбаринуудай техническэ хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ түсэбүүдые зохёон табихадаа, мүн баталхадаа СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаанууд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд тэдээн соогоо түрүү шэнжэтэй нормативуудые болон түүхэй эд, материалнуудые, түлишэ, элшэ хүсэ ба бусад арга нөөсэнүүдые алмаха тушаа уялгалагдаха эсэсэй үрэ дүнгүүдые хараалха, тэдэниие СССР-эй Госпланда табан жэлэй түсэбүүдэй проектнүүдтэй хамта ябуулха ёhотой.

Арга нөөсэ гаргашалха талаар министерствэнүүд болон албан зургаануудай нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон организацинуудай хэрэглэдэг нормонуудай хойноhоо, мүн централизованно гуримаар баталагдаhан нормонуудые (нормативуудые) хэр зэргэ сахидагайнь хойноhоо табигдадаг хиналтые шангадхаха гэhэн заабари СССР-эй Госснабта, СССР-эй Госстройдо ба СССР-эй Финансын министерствэдэ үгтөө.

Гаргаша хэхэ дээшэлүүлэгдэhэн нормонуудай элирүүлэгдээд байгаа hаань, тэдэниие хойшолуулангүй шэнээр хаража үзэхэ тушаа хэмжээ абаха. Нормоhоо (лимидhээ) үлүүгээр гаргашалагдаhан материалнуудай, түлишын ба элшэ хүсэнэй түлбэриие тогтоогдомол гуримаар баталагдаhан дээшэлүүлэгдэмэл сэнгээр ба тарифаар түлэхэ;

стандартнууд ба техническэ эрилтэнүүдые улам саашадань нарижуулан hайжаруулха, продукциин шанар дээшэлүүлхэ арга нөөсэ гамтайгаар гаргашалха хэрэгтэ тэдэнэй үүргые шангадхаха; стандарт бэлдэлгэ ба нэбтэрүүлгые түсэблэлгын мүнөөнэй гурим hайжаруулха; машинануудай түхеэрэлгэ ба материалнуудай шэнэ зүйлнүүдтэ үгтэхэ стандартнуудые зохёон табиха; тододхохо ябадалые техникын болон материалнуудай эдэ зүйлнүүдтэй жэшээтэ түхэлнүүдые байгуулха тушаа хэгдэдэг түс түс шэнжэлгын ба проектно-конструкторска хүдэлмэриие үнгэргэлгэтэй нэгэн доро бэелүүлхэ; продукциин гол тодорхойлолгонуудай тооло тэрээндэ хэр зэргэ материалай ородогые, хэр зэргэ элшэ хүсэ хэрэглэлгые харуулан, Эсэгэ ороной ба хилын саанахи эрдэм, техникын эрхим түйлалтануудта харюусама байhыень гэршэлhэн тоо, баримтануудые стандартнууд болон техническэ эрилтэнүүдтэ оруулалсаха, продукциие Шанарай тэмдэгтэ табихадаа, имагтал дурсагдаhан эрилтэнүүдые дүүргээд байгаа hаань, тэрэниие шанарай эгээл дээдэ категоридо хабаадуулха; конструкци зохёолгодо, тоосоонуудта тогтоогдоhон нормонуудые, стандартнууд болон дүримүүдые, тэрэ тоодо зүб(шөө)мөөр напряжениидэ, нөөсынь коэффициентдэ, туршалгын арга методуудтэ тогтоогдоhон нормонуудые, стандартнууд болон дүримүүдые 1980—1982 онуудта шэнээр хаража үзэхэ; hалбари дотороо, мүн hалбаринуудай хоорондо тэдэниие нэгэ янзын болгохо ябадал хангаха гэжэ хараалагдаа.

1981—1982 онуудта продукцида тогтоогдоhон техническэ эрилтэнүүдые шалгахыень, тиихэдээ продукциин шанар hайжаруулха, түүхэй эд, материалнуудые ба түлишын-элшэ хүсэнэй арга нөөсые алмаха ба ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ зорилгодо шэглүүлэгдэhэн түрүү шэнжэтэй нормо болон эрилтэнүүдые тогтоохыень эрдэм, техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, стандартнуудай талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведтэ даалгагдаба.

Муу шанартай продукци гаргахаар хараалhанай, бүтээhэнэй ба худалдаhанай түлөө, тэрэшэлэн продукциие зохисотой hайнаар хадагалаагүйн түлөө харюусалгые дээшэлүүлхэ зорилгоор стандартнуудай ба техническэ эрилтэнүүдэй гурим хазагайруулhанай түлөө экономическа хэhээлтые үргэдхэхэ, тэдэниие нимэ организацинуудта дэлгэрүүлхэ гэжэ шиидхэгдээ гэбэл:

продукци зохёон хараалха ба үйлэдбэрилхэ үедэ —проектно-конструкторска ба эрдэм-шэнжэлэлгын организацинуудта, зохёон хараалдаг предприятинуудта;

продукци худалдаха ба тэрэниие хадагалха үедэ — хүдөө ажахын, бэлэдхэлэй, хангалгын, худалдаанай, оптово ба рознично худалдаа наймаанай организацинууд ба предприятинуудта;

продукци зөөлгын үедэ— транспортын предприятинуудта;

хэрэглэмжэ хангалгын үедэ —хэрэглэмжэ хангалгын предприятинууд ба эмхи зургаануудта.

Материальна арга нөөсэнүүдые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай ба организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, хүтэлбэрилхы, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй болон алба хаагшадай урмашуулгые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ мэдэрэгдээ. Энээнтэй дашарамдуулан:

министерствэнүүд болон албан зургаануудай нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд ба организацинуудай экономическа урмашуулгын жасые продукциин (хүдэлмэриин) түхэриг бүридэ гаргашалагдаhан материальна гаргашынь хэмжээнhээ дулдыдангяар тогтоохо. 1983 онhоо эхилээд баталагдаhан лимидтэй сасуулхада, материальна гаргашануудые бага болгоhоной ашаар абтаhан алмалтын мүнгэнhөө дурсагдаhан жасада сэхэ мүнгэ оруулха. Лимидhээ үлүү гаргаша хээ hаань, экономическа урмашуулгын жасада оруулха мүнгые бага болгохо, зүгөөр тэрэнэй түсэблэгдэhэн хэмжээнэй 25 процентhээ ехэ бэшээр бага болгохо. Табан жэлэй түсэбүүдэй үрэ дүнгүүдые хараалан табихадаа (уридшалан хараалагдаhан тоонууд тушаа) ба жэлэй түсэбүүдые хараалан табихадаа (табан жэлэй түсэбэй түс түс жэлэй даабаринууд тушаа), тэрэшэлэн түсэбүүдэй дүүргэлтые сэгнэхэдээ, экономическа урмашуулгын жасые ехэ болгохо гү, али бага болгохо гэhэн дурсагдаhан гуримые хэрэглэхэ;

1982 онhоо эхилээд, техническэ талаараа үндэhэ баримтатайгаар (түрүү шэнжэтэй дунда зэргээр) тогтоогдоhон гаргашын нормодо орходоо материальна арга нөөсын тодорхой зүйлнүүдые алмаhанайнь түлөө хүдэлмэришэдые, мастернуудые, технологуудые, конструкторнуудые ба инженерно-техническэ бусад хүдэлмэрилэгшэдые бүри олоор шагнаха. Материальна арга нөөсын зүйлhөө, үнэ сэнгhээ ба хомор шухагhаань дулдыдуулан, эдэ арга нөөсэнүүдые алмаhан мүнгэнэй 75 процент хүрэтэр хэмжээтэйгээр шангай түлбэри хараалха. Техническэ талаараа үндэhэ баримтатай түрүү шэнжэтэй нормо түйлаhанай түлөө зүйтэй ушартань шан үгэхэ. Материальна арга нөөсэ алмаhанай түлөө hалбаринуудта тогтоогдоhон шангай дээдэ захын хэмжээнhээ үлүүгээр хүдэлмэришэдтэ шан түлэхэ. Урмашуултын бүри ехэ хэмжээнэй тогтоогдоhон ушарта, металл, түлишэ, элшэ хүсэ ба бусад арга нөөсэ алмаhанай түлөө шагналгын хүсэндөө байhан гуримые тэрэ хэбээрнь үлөөхэ.

1983 онhоо эхилээд, нэгэдэл, предприяти, организаци дотороо продукциин (хүдэлмэриин) өөрынь үнэ хямдаруулха даабаринуудаа хэр зэргэ дүүргэhыень хараадуулан, баталагдаhан лимидтэй сасуулхада, продукциин (хүдэлмэриин) түхэриг бүхэндэ материальна гаргашын хэмжээнhээ дулдыдуулан, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшадые шагнадаг болохо. Тэрэшэлэн материальна гаргашануудые алмаhанhаань дулдыдуулан, түс түс подразделени дотороо өөрынь үнэ хямдаруулха түсэбтэ даабаринуудые хэр зэргэ дүүргэhыень хараадуулан, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, организацинуудай подразделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые шагнаха.

Нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон организацинуудай экономическа урмашуулгые шангадхаха, промышленна хаядаhа, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ зүйлнүүдые ба нютагай түүхэй эд бүри гүйсэдөөр хэрэглэхэ талаар тэдэнэй коллективүүдэй материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ зорилгоор:

1982 онhоо эхилээд, арадай хэрэглэмжын эд бараа, мүн үйлэдбэриин хаядаhанhаа бүтээгдэhэн үйлэдбэриин-техническэ хэрэглэмжын хэрэгсэлнүүдые худалдаhанhаа бодотоор абтаhан ашаг олзо хадаа нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон организацинуудай хэнэйшье мэдэлдэ байhанhаань дулдыдуулангүй, тэдэнэй мэдэлдэ үлөөглэхэ, тиигээд үргэн хэрэглэмжын жасада оруулагдаха гэбэл: 25 процент хүрэтэр ашаг олзотой байбалнь (үйлэдбэриин гаргаша тушаа)— хүсэдөөр, харин туhаламжын материалнуудай үнэ сэн тоолонгүйгөөр, дурсагдаhан эд бараа болон хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдаhан хаядаhанай үнэ сэнтэй бүхы түүхэй эд ба материалнуудай үнэ сэнгэй 50 ба дээшээшье процент байгаа hаань, 25 процентhээ үлүү ашаг олзо абадаг хубида— хахадайнь зэргэ хэмжээтэйгээр оруулагдаха гэжэ тогтоогдонхой; ашаг олзо хэрэглэхэ тушаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной январиин 15-да абаhан № 61 тогтоолоор хараалагдаhан гурим СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудай нэгэдэлнүүдтэ, предприятинууд ба организацинуудта нэгэн доро хабаатай.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

ХУУЛИИН ШЭНЭ ПРОЕКТНҮҮД

РСФСР-эй Верховно Соведэй хуули hанамжалан дурадхадаг комиссиин заседани июлиин 4-дэ Москвада болобо. Россиин Федерациин сүүдэй эмхидэл тухай, районно (городской) сүүдүүдые hунгаха тухай ба районно (городской) арадай сүүдүүдэй арадай судьянар болон арадай заседательнуудые дуудан бусааха гурим тухай Хуулиин проектнүүдые хаража үзэлгын дүнгүүд тэрээн дээрэ согсологдобо. СССР-эй болон РСФСР-эй Конституцинуудтай, сүүдэй эмхидэл тухай Хуулиин үндэhэнүүдтэй хүсэд зохилдуулан, эдэ документнүүд хаража үзэгдэhэн байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

РСФСР-эй сүүдэй эмхидэл тухай Хуулиин проект хадаа мүнөө байhан сүүдэй байгууламжын демократическа ёhо гуримуудые хүгжөөнэ, горитой нэмэлтэ оруулна, хүгжэнги социализмын үедэ сүүдэй гурим ёhоной үг зорилгонуудые тодорхойлно. Арадай сүүдүүдые hунгаха тухай Хуулиин проект хадаа арадай судьянар болон арадай заседательнуудые hунгаха талаар республикада тогтоогдоhон гурим батадхахын хажуугаар арад зоной hунгаха эрхые үргэдхэнэ, эдэ эрхэнүүдэй найдамжые шангадхана, hунгалтануудые бэлдэлгэдэ ба үнгэргэлгэдэ ниитын эмхинүүд болон ажалша коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлнэ. Энэнь демократиин саашадаа хүгжэжэ байhаниие гэршэлнэ. Арадай судьянар болон арадай заседательнуудые дуудан бусааха гурим тухай Хуулиин проект энэ хэрэгые гуримшуулна.

Комиссиин гэшүүд — депутадуудhаа ороhон ажаглалтанууд болон дурадхалнуудые хараада абан, комисси Хуулиин проектдэ зарим заhабаринуудые оруулhанай удаа эдэ проектнүүдые hайшаажа, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ дамжуулhан байна.

Предприятинууд дээрэ жэжэ хулгай хэhэнэй түлөө харюусалга тухай Хуулиие сахилгые хангаха талаар РСФСР-эй Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал мүн лэ шагнагдаhан, зохихо шиидхэбэри баталан абтаhан байна.

Комиссиин түрүүлэгшэ В. Ф. Малов заседаниие хүтэлбэрилөө.

Комиссиин хүдэлмэридэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. П. Нешков хабаадалсаhан байна. (ТАСС).

СОВЕТ ЛИТЕРАТУРЫН ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУД

СССР-эй уран зохёолшодой VII съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ

Совет литераторнуудай бата нэгэдэлэй, коммунистнуудай ленинскэ партида эдэнэй үнэн сэхэ байлгын hүлдэ тэмдэг доро СССР-эй уран зохёолшодой VII съезд боложо дүүрэбэ. Тэрэнэй түгэсхэлэй заседани июлиин 4-дэ Москвада, Кремлиин Ехэ ордон соо болоо.

Нүхэд М. С. Горбачев, В. В. Гришин, М. С. Соломенцев, М. В. Зимянин, К. В. Русаков заседанида хабаадалсаа.

Харийн оронуудай уран зохёолой эмхинүүдэй түлөөлэгшэд съездые амаршалба.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээгдэхэ бэшэгые СССР-эй уран зохёолшодой VII съезд ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаба.

Г. М. Марков түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

СССР-эй уран зохёолшодой VII съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

* * *

СССР-эй уран зохёолшодой VII съезд дээрэ hунгагдаhан СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи пленум июлиин 4-дэ болобо.

Пленум Г. М. Марковые СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретаряар hунгаа. 59 хүнhөө бүридэhэн правлениин секретариат hунгагдаба.

Центральна шалгалтын комиссиин нэгэдэхи заседани дээрэ В. Н. Тельпугов тэрэнэй түрүүлэгшээр hунгагдаа. (ТАСС).

Партиин ажабайдал

ҺАЙНААР ЭМХИДХЭЖЭ, ШАДАМАРААР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

Коммунис партиимнай түүхэтэ XXVI съезд дээрэ тоосоото элидхэл хэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев «Захиргаанай ажал ябуулгын хойноһоо хиналта хэхэ эрхэ партийна эхин организацинуудта үгтэнхэй. Энэ эрхээ тэдэнэй гүйсэд дүүрэнээр, һайнаар хэрэглэхэнь тон шухала. Кадрнууд тухай асуудалаар, ажахын түсэбүүдэй дүүргэлтэ тухай гү, али хүнүүдэй ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулха тухайшье асуудалаар хэлсэгдэжэ байг, парторганизацинууд шууд сэхэ хараа бодол баримталха ёһотой, захиргаанай буруу шиидхэбэри абаа һаа, тэрээнтэй эбсэжэ байха ёһогүй. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, партийна хараа бодолые эрид шангаар бэелүүлхэ шухала» гэжэ онсолон тэмдэглэһэн байха юм.

Партиин съезд дээрэ тодорхойлогдоһон энэ заабарие бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой партбюро ехэхэн хүдэлмэри ябуулна.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада ган гасуурай бэрхэшээлһээ уламжалан, ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл тон багаар бэлэдхэгдэһэн байгаа. Ган гасуурһаа боложо, һолоомо, зелёнко мүртэй нөөсэлэгдөөгүй, силос, сенаж ехээр дарагдаагүй юм.

Ниитынгээ адууһа малые шэмэтэй тэжээлээр, үбһэ, һолоомоор гүйсэд хангаагүй энэ ажахын гүүртэ, фермэнүүдтэ үбэлжэлгын үедэ нилээд хүшэр хүндэ байдал ушархаар хүлеэгдээ һэн. Энэ бэрхэшээлые зайсуулхын тула партбюро, колхозой правлени арадай хиналтын постнуудай хүдэлмэрие һэргээн һайжаруулха гэжэ шиидэһэн байха юм. Тиигэжэ үйлэдбэриин шухала участогуудтахи хиналтын постнуудые коммунистнууд ударидахаар томилогдоо бэлэй.

Жэшээлбэл, мүнөө колхозой арадай хиналтын гол бүлэгые коммунист Е. М. Григорьев хүтэлбэрилнэ. Энэ нүхэр дуршэлтэй, нилээд эдэбхитэй хүн гээшэ. Тиихэдэ эндэ арадай хинагшад М. М. Пантелеев, П. Г. Афанасьев, М. С. Нестеров, Ф. Д. Утенков гэгшэдэй хэһэн хүдэлмэрие онсо тэмдэглэмээр.

Арадай хиналтын постын гэшүүд үбэлжэлгын харюусалгатай хаһа сагта ниитын адууһа малай хэр зэргэ ондо орожо байһые, мүн продукци үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха түсэбэй дүүргэлтын ямараар бэелүүлэгдэһэниие наринаар хинан шалгадаг байгаа. Эндэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые дары усадхахаар зохихо хэмжээнүүд абтадаг гэжэ партбюрогой секретарь Алексей Иванович Павловай хөөрөөнһөө мэдэжэ абаа һэмди.

— Малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, гарза хоролтыень эрид хороохын тула колхоздомнай ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Хиналта, шалгалтын хүдэлмэри шангадхахын тула ээлжээтэ партийна суглаан дээрэ хинагшадай хүдэлмэрие зүбшэн хэлсэжэ, арга замуудыень заажа үгэдэг байгаа. Игэжэ эдэбхи үүсхэлыень дэмжэһэмнай нилээд аша үрэтэй байһан юм, — гэжэ «Рассвет» колхозой правлениин түрүүлэгшэ Абрам Семенович Перелыгин тобшолон хэлээ һэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой арадай хиналтын бүлэг малай тэжээл элбэгжүүлхэ асуудалда онсо анхарал хандуулдаг болоһон юм. Шэнэ газар ашаглаха талаар хоёрдохи жэлээ ажал ябуулагдана. Тодорхойлбол, шэнэ гэхэ гү, али урдандаа бэлшээри байһан 200 гектар газар ашаглаһанай ашаар нилээд ехэ тэжээл нэмэжэ абахаар хараална. Тэрэшэлэн энэ жэлдэ 300 шахуу гектарта түрүүшынхеэ олон жэлэй ногоон таригдаһан байна. Мүнөө тус ажахыда бүхыдөө 725 гектарта сабшалангынь нэмжыдэг. Энээнээ бүлүүр станцяар, уһа сасадаг элдэб түхэлэй түхеэрэлгээр һайнаар ундалуулһанай ашаар нёдондонойхиһоо горитой ехэ үбһэ хуряажа абаха хүсэлэнтэй.

Үбэлжэлгын үедэ малай ондо оролгые таһалгаряагүй наринаар шалгаһанайнь дүн хадаа байгша оной үбэлэй, хабарай һарануудта малай гарзалалга эрид хороһон байна. Жэшээлбэл, үхэр малай гарза 45 процентээр, гахайн, хониной хоролто 30 гаран процентээр доошолуулагдаа.

Ниитын малай ондо ороход харюусалгата хаһада арадай хинагшад фермэ, гүүртэ болон бригадануудта тэжээлэй хэр зэргэ ашаг үрэтэйгөөр гаргашалагдадаг байһыень шалгадаг байгаа. Эндэ дутагдалнууд али олон ушараа юм бээ. Элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудынь тэрэ дороо колхозой правлениин заседани, партийна бюро дээрэ, хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг байһан.

Байгша ондо хүршэ область, хизаарнуудһаа асарагдаһан алтанай сэнтэй һолоомоёо заабол хэршэжэ, гурил болгоод, талха тарянай зүйлтэй холижо малдаа эдюулһэн юм. Игэжэ тэжээлээ шанаржуулаад хэрэглэхэдэнь, үнеэдэйнь һү шэмэ дээшэлһэн байна.

Арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэридэ колхозой правлениин, партийна бюрогой саг үргэлжэ анхаралаа хандуулаагүй байбалнь, ямаршье һайн үрэ дүн туйлагдахагүй һэн. Эндэ хинагшадай хүдэлмэрие залан хүтэлбэрилһэнэйнь ашаар малай гарза хоролто доошолоо, ашаг шэмэнь эрид дээшэлээ.

Үбэлдөө нэгэ иимэ ушарай тохёолдоһые эндэхид мартадаггүй. Гахайн фермэдэ малай тэжээл хулгайлагдана гэһэн дохёо арадай хинагшадта мэдээсэгдээ. Тэрэ дохёогоор ошожо шалгахадань, гахайшадынь үдэр бүри ажалай һүүлээр сүүмхэ соогоо 4—5 килограмм шахуу талха тарянай зүйл нюужа хээд үдэшэндөө гэртээ харидаг байшоо. Энэ жэжэ хулгайн харгы элирүүлэгдэжэ, олондо мэдээсэгдэжэ, саашадаа дабтагдахаяа болёо һэн.

Гахайшадай энэ ушар юрэл олоной дунда зүбшэн хэлсэгдээ бэшэ, мүн һарын, кварталай дүнгөөр хараалагдаһан урмашуулгаһаа хаһагдаха байһанаа тэдэ ойлгоо ха юм.

Партийна бюрогой, колхозой правлениин арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэрие шадамараар залан хүтэлбэрилөөд байбал, шиидхэгдэхэ асуудалнууд захаһаа бии. Жэшээлбэл, мүнөө «Рассвет» колхоздо ниитын хүдэлмэридэ хабаадалсангүй, хүбүүнгаа хэрэгые хараад байха дуратайшуул олошоронхой. Эдэнэр колхозой гэшүүд гэжэ нэрэтэй, колхозой харьяата газар дээрэ гэр байра барижа түбхинэһэншье һаа, ямаршье ажалда хабаадалсангүй, бэлэн аргаар — ойдо һамар суглуулжа гү, али хэлсээгээр гэр байра барижа, мүнгэ зөөри олохо дуратай байдаг юм. Тиимэһээ эдэнэй бодото нюурые балшыса элирүүлхэ үүргэ, уялга арадай хинагшадта үгтэнхэй.

Һая болотор тус колхозой зарим эрэшүүл һараар, хахад жэлээр ажалладаггүй байһан юм. Мүн эхэнэрнүүд хабартаа, намартаа, зундаашье хүдэлмэридэ гарадаггүй һэн. Эдэнэй хэхэ ажал колхозло захаһаа олдохол байха. Эндэ гэрһээнь холо бэшэхэнэ овощ, тэжээлэй корнеплод таригдадаг. Үрэ жэмэсэй саадшье бии. Теэд иимэ ажалда хүдэлмэрилхэ хүн олдодоггүй харамтайл байгаа. Һаяхан партбюрогой хүтэлбэри доро колхозой арадай хиналтын бүлэг ажал хэхэ дурагүйшүүлэй бодото нюурысынь, һэшхэлээ алдаһан сэдьхэлыень элирүүлэн харуулжа, олоной үзэмжэдэ табиһан байна. Эндэ уригдаһан хүн бүхэн гэм зэмэтэй байһанаа ойлгожо, түрэл ажахыдаа заабол ажаллахаар шиидэһэнээ мэдүүлээ һэн.

Электрын элшэ хүсэ, трактор, автомобилиин тоһо, түлишэ ашаг үрэтэйгөөр гаргашалха, алмаха талаар хинагшадай шалгалта таһалгарлагүй үнгэргэгдэнэ. Колхозой механизаторнууд дизельнэ түлишын гаргашын нарин бүридхэлдэ оруулагдаһанай һүүлээр гурбан жэлэй туршада нормоһоо үлүүсэ гаргашалагдахаяа болинхой. Тиихэдэ тус ажахыда электрын элшэ хүсэнэй ямараар хэрэглэгдэжэ байһыень шалгаха тусхай албан байгуулагдажа, нарин хиналта хэгдэдэг болоо. Энээнэй ашаар мүнөө дурсагдагша колхоз электрын элшэ хүсэ үлүү гаргашалһандаа яла түлэхэеэ болинхой.

Тобшолон хэлэбэл, арадай хинагшадай хүдэлмэрие һайнаар эмхидхээд, шадамараар хүтэлбэрилөөд байбал, ажахын хараалагдаһан даабаряа бэелүүлхэ хэрэгтэнь горитой хубитаяа оруулжа, колхозой правлениидэ, партийна бюродо ехэхэн туһаламжа үзүүлхэ аргатай байһыень эдэ баримтанууд элеэр гэршэлнэ.

— Хинагшадай хүдэлмэрие һайжаруулхаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдадаг болоо. Мүнөө колхоздомнай үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлжэ, продукциин шанарые һайжаруулха талаар али бүхы арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй. Саашадаа арадай хинагшадай, илангаяа партбюрогой хэхэ юумэн нилээд ехэ, — гээд Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой партбюрогой секретарь Алексей Иванович Павлов тараха дээрэмнай хэлээ һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө хаа хаанагүй ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Манай тусхай корреспондент Б. Гылыков һаяхан Хэжэнгын районоор ябажа, тэндэ боложо байһан хубилалтанууд тухай бэшэбэ. Энээниие уншагшадай анхаралда толилбобди.

I. „БАЯНГОЛ“: МҮНӨӨДЭР, ЕРЭЭДҮЙДЭ

ТЭЖЭЭЛ үйлэдбэрилхэ шэглэлтэй ажахынууд хоорондын «Баянгол» нэгэдэл энэ районд байгуулагдаһаар хоёрхон жэл болобо. Энэмнай республика дотор эмхидхэгдэһэн тэжээл үйлэдбэрилхэ түрүүшын предприяти мүн.

Энэ үедэ тус предприяти өөрынгөө үйлэдбэриин бааза байгуулха зуураа харьяата ажахынуудтаа элдэб зүйлэй тэжээл бэлэдхэжэ үгэһэн байна. Эдэ жэлнүүдтэ тус предприятида угаа таагүй, ган гасуур саг тохёолдоо. Тиигэбэшье энэ коллектив нёдондо 3 мянган тонно сенаж, 1700 тонно үбһэ, 370 тонно ногооной витаминтай гурил (гранула болгогдоһон), 600 тонно тэжээлэй холисо, 150 тонно шэлбүүһэнэй гурил бэлэдхэжэ, харьяата ажахынуудтаа үгэһэн байна. Мүн Алтайн хизаарта 420 тонно һолоомо суглуулжа, тэрээгээрээ тэжээлэй хуурай холисо хэжэ үгэһэн жэшээтэй.

Районой түб Хэжэнгэ тосхонһоо баруун-урагшаа 3—4 километрэй зайда энэ предприятиин үйлэдбэриин бааза түхеэрэгдэнэ. Эндэ ерэхэдэ ногооной гурил гаргажа, гранула болгодог АВМ-0,65 түхэлэй хоёр агрегат, тэжээлэй брикедүүдые бэлдэдэг ОКЦ-15 янзын түхеэрэлгэ хушалтатай байранууд соогуур харагдана. Мүн тэжээл хадагалха ОВБ-200 түхэлэй 8 бункер обёоргдобо.

Мүнөө эдэ агрегадууд хүдэлгэгдэжэ захалаа. Районой түбэй эмхи зургаанууд, мүн промышленна предприятинууд хуһанай, бургааһанай набша намаа бэлэдхэжэ, мишэ зөөжэ байна.

Манай эндэ ерэзд байха үедэ районой тоһоной заводой хүдэлмэрилэгшэд хуһанай набша намаа асаржа буулгаа.

—Предприятиимнай 12 хүн набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ байна, — гэжэ тоһоной заводой түлөөлэгшэ хэлэбэ. —Бүхыдөө 6 тонно иимэ тэжээл бэлэдхэхэ даабаряа эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэхэбди. Гансахан энэ үдэрэй дүнгөөр 1,2 тонно набша намаа тушаагаабди.

Предприяти болон эмхи зургаануудай асарһан набшаһата тэжээлые тус нэгэдэлэй тоо бүридхэгшэ Дарима Дашидондокова тушаан абана. Һүүлэрнь набша намааген АВМ агрегадта оруулжа, гурил болгон гаргана.

Игэжэ шэнэ ургасаар тэжээл бэлэдхэгдэжэ захалба гээшэ.

—Бүхыдөө энэ жэлдэ 1200 тонно ногооной гурил гранула болгон гаргахабди,—гэжэ тус нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Дамба Абидуевич Жанаев мэдүүлбэ. —Мүн 4 мянган тонно сенаж, 1500 тонно үбһэ, 540 тонно ороохо таряа, 600 тонно тэжээлэй холисо, 400 тонно брикедүүд, 250 тонно шэлбүүһэнэй гурил гаргажа, харьяата ажахынуудтаа гүрэнэй тогтоогдомол сэнгээр үгэхэбди.

Яһала һайн гээшэ ааб даа. Хямда сэнтэй тэжээл үйлэдбэрилхын тула энэ нэгэдэлэй коллектив бүхы хүдэлмэрээ оньһожоруулха, үйлэдбэриин гаргаша хороохо, захиргаанай тушаалтанай тоо олон болгохогүй гэжэ оролдоно. Сабшалангаа, олон жэлэй ногоонуудай тарилгаяа уһалжа, үтэгжүүлжэ, ургасыень дээшэлүүлхые хүсэнэ. Нёдондо олон жэлэй ногоо таригдаһан газарай гектар бүриһөө 16,5 центнер үбһэн абтажа, түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ һэн.

Тус нэгэдэлдэ 1900 гектар сабшалан, мүн тэжээлэй ургамалнуудые тариха тарялан даалгагданхай. Энэ газарайнгаа ургаса дээшэлүүлхэ зорилгоор 400 гектар сабшалангаа үндэһөөрнь һайжаруулжа, олон жэлэй ногоонуудай үрэһэ тариһан байна. 370 гектар шэнэ газар хахалжа, тарялан болгоод, тэндээ олон жэлэй ногоо, рапс, донник гэхэ мэтые ургуулжа байнхай. Эдэнэр 600 гектарта обёос, 745 гектарта тэжээлэй ургамалнуудые таряад байна. Бүхы сабшалангаа ундалуулха уһалууриин системэтэй боложо байна. Мүнөө эдэнэр сабшалангаа хоёрдохёо, гурбадахяа уһалжа эхилэнхэй.

САБШАЛАНГЫНЬ лугомелиоративна дүрбэн отрядта даалгагданхай. Тэдээн соо эрхимлэдэг Сулхарниин ЛМО-е комсомол-залуушуулай коллективые Батор Бадмаевич Бадмаев ударидана. Эндэхи хүдэлмэришэд дунда зэргээр 23 наһатай залуушуул болоно.

Мүнөө эндэ шэнэ АВМ-1,5 түхэлэй агрегат, ОВБ-300 түхэлэй 12 бункер тодхожо байна. Тиихэлээрээ энэ бааза дээрэ хамтадаа 500 гаран тонно тэжээл даб дээрэ хадагалха 21 бункер бии болохонь гээшэ. Энээнһээ гадна 1000 тонно тэжээл хадагалха типовой склад шулуугаар бүтээгдээд ашаглалгада оруулагданхай. Мүн эдэнэр 2 мянган тонно сенаж дараха траншейтэй, үшөө эды шэнээн шэмэтэ тэжээл хадагалха байра эдэ үдэрнүүдтэ барижа дүүргэхээ байнхай. Тиигэжэ түсэбэй ёһоор дүрбэн мянган тонно сенаж бэлэдхэхэ типовой байратай болохо юм. Эдэнь тэжээлэй ургамалнуудай таригдадаг газарта дүтэ түхеэрэгдэнхэй.

Тэжээл үйлэдбэрилхэ цехэй хүдэлмэришэд нарһанай шэлбүүһээр витаминна гурил түхэреэн жэлэй туршада гаргана. Мүкөөшье энэ хүдэлмэри зогсоогдоногүй. Мүнөө эндэхи складта 40 тонно иимэ гурил хадагалагдажа байна.

Түсэбөөр хараалагдаһан хүдэлмэрээ хэхэ техникээр энэ нэгэдэл муу бэшээр хангагданхай. Эдэнэр элдэб түхэлэй 48 трактортай, 20 автомашинатай, халаан соо 100 тонно ногоон тэжээл бэлэдхэхэ хүсэтэй КСК-100 түхэлэй хоёр комбайнтай, бүдүүн тэжээл жэжэлхэ ИРТ-165 түхэлэй агрегадуудтай, тэдэнэй нэгэниинь бааза дээрэ тодхогдожо, электрын элшэ хүсөөр хүдэлгэгдэдэг юм.

Тус нэгэдэлэй коллективэй саашанхи зорилгонь аргагүй ехэ, районой ажахынуудай адууһа малые шэмэтэй, витаминуудтай һайн тэжээлээр хангаха хэрэгтэ онсо һуури эзэлхэ болоно. Энээн тухай КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Ринчин-Доржо Гыргеевич Баяртуев игэжэ хөөрэбэ:

— Манай ажахынууд хоорондын «Баянгол» нэгэдэл жэлһээ жэлдэ хүсэ орожо байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эсэстэ энэмнай жэлдээ 20 мянган тонно холимол тэжээл (ороохо тарянай ехэнхинь ажахынуудһаа орохо), 10 мянган тонно тэжээлэй брикедүүд, 5 мянган тонно гранула болгогдоһон тэжээл, 20 мянган тонно сенаж үйлэдбэрилдэг болохо юм. Экэмнай бүхы дээрээ 40 мянган тонно тэжээлэй единицын хэмжээнэй болохо байна. Тиин нёдондо районой бүхы ажахынууд 38 мянган тонно тэжээлэй единицэ бэлэдхэһэн байха юм.

КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретариин хэлэһэнэй ёһоор, 1985 ондо энэ предприяти нёдондо бүхы районой үйлэдбэрилһэнһөө ехэ тэжээл бэлэдхэхэ болоно бшуу. Энэ һанамжа түсэбүүдынь яһала баримтатай, бэелүүлэгдэхээр гэжэ ойлгогдоо һэн. Юуб гэхэдэ, партиин райком, райгүйсэдком энэ предприятиин үйлэдбэриин бааза байгуулха, техникээр хангаха, эдлүүриинь газарые уһалагдадаг болгохо талаар али бүхы туһаламжа хүргэнэ бшуу.

СААШАДАА иимэ ехэ тэжээл үйлэдбэрилхэ гол баялиг —эдлүүриин газарынь 6 мянган гектарта хүргэгдэхэ байна. Энэ талмайнь бүхыдөө уһалагдадаг болохоор хараалагдана. Мүнөө энэ хараа түсэбынь бэелүүлэгдэжэ захаланхай.

— Хэжэнгэ, Худан голнуудые энэ ехэ тала руу залажа, Сагаан-Нуурта оруулжа, тэрэниие нэгэ метрээр үргөөд, 11,5 миллион кубометр уһа багтаахa ехэ сөөрэм тогтоохо болонобди. Энээнэй ашаар 8000 гектар газар найдамтайгаар уһалагдадаг болохо гээшэ, — гэжэ КПСС-эй райкомой секретарь тайлбарилжа үгэбэ.—Мүн Хөөлэнтиин нуурта Худанай уһан орожо, баһа томо сөөрэм байгуулагдаад, 600—700 гектар газар нэмэжэ ундалуулагдаха байна.

Эдэ бүгэдэ холын хараата зорилго бэшэ, харин мүнөөдэрэй хэрэг болонхой. Энэ жэлэй август һараһаа Сагаан-Нуурта уһан орожо захалхa жэшээтэй. Тиигэжэ энэ ажахын эзэлдэг 2800 гектар тарялан, олон жэлэй ногоонуудай тарилга уһаар хангагдаха байна. Мүн бүхы сабшалангынь үндэһөөрөө һайжаруулагдажа, уһалагдажа, тогтууритай баян ургаса үгэдэг болохо бшуу.

Ажахынууд хоорондын энэ нэгэдэлэй предприятиин тэжээл үйлэдбэрилгэдэ эзэлдэг һууринь жэлһээ жэлдэ үргэдэжэ байна. Жэшээнь, энэ жэлдэ районой ажахынуудта 2 мянган тонно ногооной витаминна гурил гаргагдаха байбал, тус предприятида 1200 тонно үйлэдбэрилэгдэхэ юм.

Урдаа табигдаһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар шиидхэхэ арга боломжонууд эндэ яһала бии боложо байнхай. Үйлэдбэриинь бааза дээрэ комбайнуудые, машинануудые хадагалха, заһабарилха байранууд түхеэрэгдэнэ, шэнэ техникэ абахаар захил хэгдээ. Ногоон тэжээл хуряаха КСК-100 түхэлэй үшөө 5 комбайн, мөөртэ 12 трактор, үбһэ хуряаха машинанууд нэмэжэ абтахаар хараалагдана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлые энэ шэнэ предприятиин коллектив амжалтатайгаар захалаа. Жэлэй түрүүшын хахадай түсэбтэ даабаринууд дүүргэгдээ. Ондоо областьнуудһаа асарагдаһан һолоомон ИРТ-165 машинаар жэжэлэгдэжэ, таряа талханай зүйлөөр, шэлбүүһэнэй гурилаар, микро-макрободосуудаар шанаржуулагдажа гранула болон брикедүүд болгогдожо, ажахынуудта үгтэһэн байна. Энэнь малай үбэлжэлгые урагшатайгаар түгэсхэхэ хэрэгтэ ехэхэн туһаламжа боложо үгөө.

ШЭНЭ предприятида ажалша һайн коллектив байгуулагдана. Мүнөө эндэ 17 коммунистнуудһаа бүридэһэн партийна эхин организаци, 38 гэшүүдтэй комсомолой организаци эмхидхэгдэнхэй.

Хүдэлмэришэдэй тогтууритай байхын тула эндэ гэр байра, социально-соёлой барилганууудые бариха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. 14 айлай байха 7 гэр бүтээгдээд, үшөө 8 квартира баригдажа байна. Барилгын модо бэлдэхэ өөһэдын пилорама хүдэлгэгдэнэ.

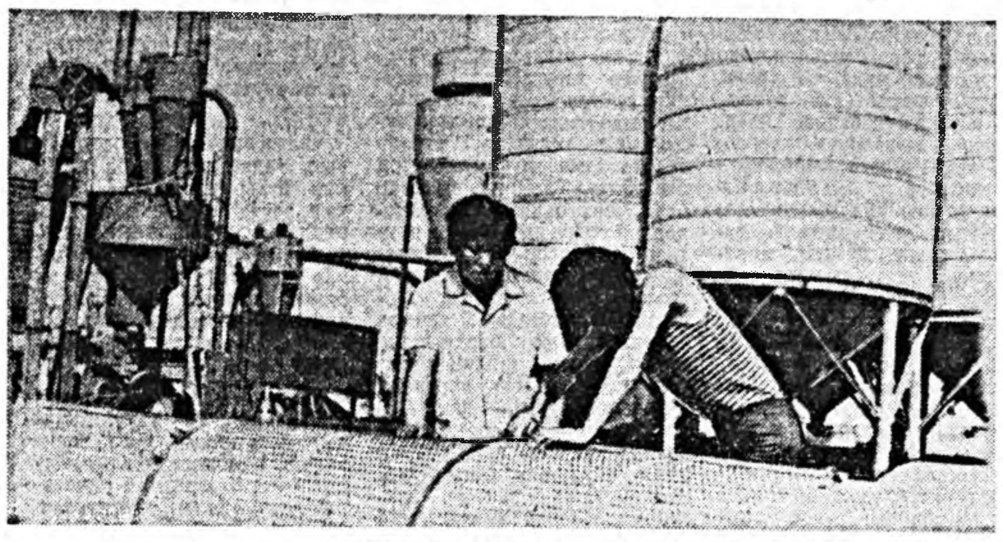
—Хойшодоо эндэмнай 600 хүнэй ажаһууха тосхон бодохо юм, — гэжэ тус нэгэдэлэй түрүүлэгшэ хэлэбэ.

Үнэхөөр, эндэхи үйлэдбэриин баазын дэргэдэ гэр байранууд олоор бодожо байнхай. Эндэ зэргэлээд районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй үйлэдбэриин бааза, ажалшадай гэр байра түхеэрэгдэжэ эхилэнхэй. Энэ баазын хажуугаар леспромхозуудай бариһан түмэр харгы гарана. Тиимэһээ минеральна үтэгжүүлгэ, тэжээлэй нэмэлтэ холисо асархада зохид байха гэжэ һанагдана.

Эдэ бүгэдые хараад байхадаа, район бүхэндэ тэжээл үйлэдбэрилхэ иимэ ажахынууд хоорондын предприяти түхеэрхэ айхабтар шухала гэжэ ойлгохоор байба. Энэ хэрэгые заахашье гэдэргэ татахаар бэшэ. Юуб гэхэдэ, иимэ ехэ хүсэтэй шэнэ предприяти дэб гэһээр байгуулхын аргагүй ха юм. Энээниие «Баянгол» нэгэдэлэй ажал хэрэгүүд гэршэлжэ үгэнэ. Тус предприяти байгуулагдаһаар хоёр жэл болоошье һаа, үшөөл мүртөө һайса ороогүй байна бшуу даа.

Б. ГЫЛЫКОВ.

Хэжэнгэ—Улаан-Үдэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Районой тоһоной заводой хүдэлмэришэд набшаһата тэжээлээ эндэ буулгажа байна. 2. «Баянголой» үйлэдбэриин баазада шэнэ АВМ-1,5 ба тэжээл даб дээрэ хадагалха бункернууд тодхогдожо байна. Зүүн талаһаа тус предприятиин ахамад энергетик Б. Б. Ринчино. Авторай фотонууд.

АГРОНОМ

Гүн тайга соо һууринжаһан Тээгдэ нютагта жэлэй ямаршье сагта ой модоной хоншуу һайхан үнэр таһалдадаггүй. Энэ хабарай дулаахан наруули үдэр үндэр хадын оройгоор ялалзаһан саһан август һара соо үшөөл сайбалзан хэбтэдэг юм.

Хабарай энэ үедэ наранай түрүүшын хүрса элшэдэ дулаасажа, бүхы үе мүсэеэ тэнииилгэн хэбтэһэн тарялан дүүрэн сээжээрээ амилһан дүнгөөр һанагдадаг. Тарялангай энэ хубилалтые Хүрбын совхозой ахамад агроном Н. Р. Евсеев одоошье һайн ойлгодог, мэдэдэг даа. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ Николай Евсеевые олохо гээшэнь бэрхэтэй болошодог. Тэрэнэй хүдэлмэринь газар, тарялан болодог бшуу.

Гэбэшье бидэ энэ үдэр Николай Родионовичтой уулзаха гэжэ урдань хөөрэлдэһэн байжа, тэрэ дороо бэе бэеэ ололсожо, хээрын харгыгаар тарялан тээшэ гүйлгэлдөө һэмди.

— Зай, энэ түрүүшымнай поли гээшэ. Яһалал үрэжэлтэй газар юм даа. Зарим бороотой һайн жэлдэ гектарай хорёод центнер орооһо суглуулдаг байнабди. Һайн ургасада шиг нойтон, дулаан хэрэгтэй ха юм даа. Теэд эдэмнай ходо ушардаггүй бшуу. Тиимэһээ бидэ хүрьһэнэй хэр шиг нойтоор баян байһые хараада абажа, агротехникээ эрхилдэг гээшэбди,— гээд Николай Родионович хөөрэнэ.

Ахамад агрономой үгэ хододоо бата найдамтай. Тэрэ үгэеэ хэзээдэшье хиндэ хаядаггүй юм. Тэрэнэй ажалшье баһал иимэ. Бүхы хүдэлмэринь дууһан түсэблэгдэнхэй, үни хада бодожо үзэгдэнхэй байдаг. Юрэдөө, бүхы һанаанинь үндэр ургаса ургуулха хэрэгтэ хандуулагданхай.

Арбадахи табан жэл эндэхи таряашадта ехэл бэрхэтэй, хүндэ хүшэр байгаа. Эдэ жэлнүүд тэдээндэ ёһотойл туршалга болоо гэхэдэ алдуу болохогүй. Теэд эндэхид энэ ган гасуурта эмхи гуримтай, габшагай ажалаараа харюусаа. Тарялангай үрэжэл һайжаруулха, шэнэ газар элдүүрилхэ, шэнэ севооборот хэрэглэхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Поли бүхэндэ тусгаар таарама агротехническэ хүдэлмэриин түсэб табигдаа.

Эсэшэ сусашагүй ажал хэзээдэшье ашаяа харюулдаг бшуу. Үнгэрһэн жэлэй ургаса эндэхидые одоошье ехэтэ баясуулаа. Намар алтан шаргал тарянай адхаржа байхые хараһан Евсеевэй баярлаһан, баясаһаниие ойлгохоор ааб даа. Нёдондо сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье, тус совхозойхид гектарай 12,6 центнер ороохо суглуулжа абаа юм.

— Мүнөө баһал ган боложо байна даа. Мүнөөдэр бороо орохонь гэһэм, баһал талаар гарашаба,— гээд Николай Родионович машинаһаа буужа, полевой стан тээшэ гэшхэлхэ зуураа хэлэнэ.

Тиихэдэ хабарай тарилга түлэг дундаа ябажа байгаа һэн. Евсеев механизаторнуудтай ажал тухайнь хөөрэлдэжэ, зүбшөөл, заабари үгэхэ зуураа тэдэнэй хэр амарһан, эдеэлһэн тухай асуухаяа мартанагүй. Мүн мүрысөөнэй ябасада ехэ анхарал хандуулна. Юрэдөө, муушаг хүдэлһэн механизаторнууд ахамад агрономой нюдэнһөө холо ошодоггүй. Тэрэ хүн бүхэндэ тон адли, шанга эрилтэ табижа, хододоо хинан шалгажа байдаг. Эндэһээл эмхи журам эхитэй ха юм даа.

Николай Родионович өөрынгөө гол ажалһаа гадуур ниитын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. Тэрэ арадай хиналтын гол бүлэгые толгойлдог. Тиихэдэ тэрэ пропагандистын уялга дүүргэдэг депутат юм.

Хүн бүхэн ажал ябуулгаараа газар дээрэ һайн һайхан мүр үлөөхэ ёһотой гэжэ Евсеев хододоо һанажа ябадаг. Совхозой полинуудай нэгэнэй тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэһэнийнь энээниие гэршэлнэ. Николай Родионович тус совхоздо 1962 онһоо ажаллажа байнхай. Энэ үе соо хэһэн ажалынь сэгнэшэгүй ехэ. Хэды ехэ газар модо шулууһаа, бургааһанһаа сэбэрлэжэ, үрэжэл һайнтай тарялан болгоо гээшэб. Нилээд олон шэнэ дүй дуршэл нэбтэрүүлһэн байна.

Мүнөө 55 наһа гүйсэһэн Николай Родионович Евсеевэй гэртэхин үни хада аяар холын Тула хотоһоо Буряад орон нүүжэ ерэһэн юм. Тиимэһээ Николай багаһаа хойшо газар ажал дээрэ ажаллажа һураһан, тэрээндэ үнэн зүрхэнһөө дурлаһан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн Евсеевые алад гараагүй. Тэрэ Карельскэ фронтдо ябажа, хархис фашистнуудые үй бута сохиһон намтартай.

Удаань хүдөө ажахын техникум дүүргэжэ, агроном мэргэжэл олоо юм. Удаань Н. Р. Евсеев хүдөө ажахын институт дүүргээ һэн. Николай Родионович миниин түрүүшын багша Александр Никитович Стрелков болоһон юм гээд мүнөө хэлэдэг. (А. Н. Стрелков Иволгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда ажалладаг). Түрүү агрономой ажал хэлэн медальнуудаар шагнагданхай.

Ю. МАНУЕВ.

Хоринн район.

ТУҺАТАЙ НОМ

«РСФСР-эй Гүрэнэй архивууд» гэһэн ном «Советская Россия» хэблэлээр 1980 ондо Москва хотодо гаргагдаа. Россин зуу шахуу архивуудай материалнууд тэндэ оронхой. Пропагандистнуудта, социальна тэдхэмжын органуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ, мүн бэшэшье мэргэжэлтэдтэ энэ номой туһатай олон хабтай.

Номой нэгэ бүлэгые Буряадай АССР-эй гүрэнэй түбэй архив эзэлнэ. 17-дохи зуун жэлһээ мүнөө болотор тэндэ хадагалагдажа байһан 400-гаад документ оронхой. Архивай байгуулагдаһан түүхэ, тэндэхи документнүүдэй тоо, хадага лаамжа, хиналта тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнхэй.

Л. АЛЕНКИН.

Совет оронойдотор

ЗАГАҺА БАРИЛГЫН ХАҺА

Вертолёдуул загаһашад холын Хойто зүгэй тундрада абаашаба. Тэндэхи тоото гол мүрэнүүд болон нуурнуудай дээрэ загаһа барилгын зунай хаһа эхилэнхэй. Урдань хэзээдэшье эзоборилогдоогүй газарнуудые бригаданууд ашаглана. Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхозой бригадые Н. Никонов тон харюусалгатай даабаритай. Тэрэнэй хүтэлбэри доро Д... до-Печорын уһанда гүл... табижа эхилээ.

Н. Никонов 35 жэл соо загаһашанаар ажаллана. Т... тундрын газар дайдые ү... шань, хүндэлөөшэнь оло... хин гаталһан байха. Үб... дөөшье нэгэнтэ бэшэ Хо... Мульһэтэ океан дээрэ заг... олзоборилог һэн. Тиин ... додоо баян олзотой буса... һэн. Табан жэлэй түрүүш... жэлдэшье ветеран амжа... түйлаха байһандаа этиг...

Нарьян-Мар,
Ненецкэ автономито окр...

ХОЛЫН ХОЙТО ЗҮГЭЙ ГОРОД УРГАНА

Ханты - Мансиин авто... мито округой һаяын г... дууд мүнөөнэй проект... дээр баригдана. Нижнев... товск хотодо зургаан д... хар гэр барижа дүүр... Энэнь Тюмениин хойто ... гэй эгээл үндэр гэр боло... Нефть олзоборилгошод... үрэмдэгшэдэй, геологууд... авиаторнуудай 200 шах... бүлэ шэнэ гэртэ орожо т... лобо. Гэрэй проектые таб... хадаа, Сибириин хүйтэн... хараада абаһан байгаа.

Гэр бариха талаар сэ... риинхидтэ туһалха хүдэлэ... үүсхэһэн москвагайхид ... байшан бодхоогоо. Моск... гай гэр барилгын нэгэд... комбинат барилгын хэр... сэлнүүдые ишшэ эльгээ... Ниислэл хотын түлөөлэгш... үшөө нэгэ үндэр гэр аш... лалгада тушаахые бэлдэ...

Табан жэлэй үедэ Ниж... вартовскда 1,5 миллион д... бэлжэн метр байра ашагла... гада оруулагдахаар хар... лагдана.

Нижневартовск,
Ханты-Мансиин автоном... то округ.

КОЛХОЗДО ЗАЛУУШУУЛ НЭМЭЖЭ OPOБО

Агын Буряадай автоном... то округой Ага-Хангил... дунда һургуулиие дүүр... һэн хүбүүд, басагад нют... гайнгаа «Победа» колхоз... үлэхые шиидэбэ.

Залуушуул хонишодой һаалишадай, таряашадай хүнгэн бэшэ ажал хэхэ... бэлэн. Тэдэнэр амаралтынга... үедэ хүдөө ажахын мэр... жэлнүүдые шудалдаг байга... Малай хойноһоо харууһа... даг, хони хайшалалгада т... һалдаг, үбһэ тэжээл бэлэ... хэлсэдэг һэн. Арбадахи кл... сайхид машина шудалалгы... хэшээлнүүдтэ техникэтэй т... нилсадаг байгаа. Тиигэж... дунда һургуули дүүргэһ... тухай аттестадтай хамт... трактористын үнэмшэлг... абаа.

Хүбүүд, басагад хүдэлм... риин ямар участогто ажа... лаха байһанаа мэдэнэ. Тус... гаар тэдээндэ зорюулжа, колхозой правлени хонишо... дой комсомол-залуушуулай бригада эмхидхэхые хараа... на.

«Мал ажал—онсо шухал һалбари» гэһэн лозунгые округой комсомолшууд дай... шалхы уряа мэтээр хүлеэ... абанхай. Гансахан Агы... районодо һургуули дүүргэ... һэн 200-гаад хүбүүд, бас... гад хүдөө ажахыда хүдэлх... байна.

Агинск,
Агын Буряадай автономито округ.

ОРОНОЙ ЭГЭЭЛ ЗҮҮН ЗҮГЭЙ МУЗЕЙ

Ороной эгээл зүүн зүтэй Уэлен тосхондо музей нээ... дэбэ. Чукча болон эскимос арадай уран бэлигэй 500 гаран бүтээл Магаданай об... ластиин хизаар ороноо ши... жэлгын музейн Уэленскэ филиалда суглуулагдаа. Имагтал эндэ, Берингын хоолойн эрьедэ, тус музей байгуулагдаһаниинь дэмы бэшэ. Агууехэ Октябриин һүүлээр имагтал Уэлен тос... хон яһан дээрэ һиилэхэ чук... чанууд болон эскимосуудай искусствын түб болоһон шуу. Яһан дээрэ һиилэдэг эндэхи олохон шадабари... тад СССР-эй Уран зураа... шадай холбооной гэшүүд болонхой. Тэдэнэй бүтээл... нүүд бүхы дэлхэй дээрэ мэ... дээжэ юм. Бүхэсоюзна бо... лон уласхоорондын выстав... кэнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ ам... жалтатайгаар харуулагда... һан байха. Тэдэнь ороной олохон музейнүүдые шэмэг... лэжэ байдаг.

Уэлен,
Чукоткын автономито округ.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

(...хэл. Эхинийнь 1-дэхи нюурта).

...арадай депутадуудай ню... Соведүүдэй гүйсэдко... хэй мэдэлэй байшангууд ... барилганууды задал... эльбэн зөөхэ үедэ гара... барилгын материалнуу... улад зонод худалдаха, ...ээ орохон мүнгые ню... бюджедүүдэй доход ...й, түсэблэмэл орошын ...эн дээрэ нэмэжэ оруул... ...жэ тэдээндэ дурадхаг...

...ахуудалдаа дулаае, ...рын элшэ хүсэ, газ, уһа ...айгаар гаргашалха ту... ...улад зонон дунда ябуу... ...даг хүдэлмэриин хэм... ...нилээд дээшэлүүлхэ гэ... ...союзна республиканууда... ...истрнүүдэй Соведүүдтэ, ...ай депутадуудай Сове... ... гүйсэдкомуудта ...гарданхай. Түлишын... ...етическэ ба уһанай арга ...нүүдые хэрэглэлгын ...оһоо табигдадаг хинал... ...шангадхахын тула: элек... ...элшэ хүсэ, газ, уһа ба ...ае хүнэй тус тустаа ба ...аараа хэр зэргээр хэ... ...ыень хэмжэхын болон ...шуулхын тулада хэрэг... ...уд ба приборнуудые үр... ...р хэрэглэхэ; дурсагда... ...арга нөөсэнүүдые гарга... ...а лимидүүдые удаа да... ...ан бии болгохо, тэрэшэ... ...тэдэнние бодолгүйгөөр ...глэһэнэй түлөө гэр бай... ...- коммунальна ажахы... ...ай предприятинууд бо... ...эмхи зургаануудай, мүн ...зонон харюусалгые ...адхаха шухала гэжэ мэ...

...арадай ажахыда матери... ...а арга нөөсэ бодомжо... ...оор, гамтайгаар гаргашал... ...гын хойноһоо, гаргашал... ...түрүү шэнжэтэй нор... ...уудые нэбтэрүүлгын ба ...эй эд, материалнуудые, ...шэ ба түхеэрэлгэ хада... ...а, хэрэглэхэ хэрэгтэ ээзэн ...ябадал уридшалан зай... ...ха тушаа хэмжээнүүдые ...үүлгын хойноһоо, тэрэ... ...эн үйлэдбэридэ материа... ...оросые бага болгохо до... ...ой арга нөөсэнүүдые эли... ...лхын хойноһоо Госснаб ...эн түрын шанга хиналта ...таха уялгатай. Хоёрдохёо ...эглэгдэхэ арга нөөсэнүү... ...э суглуулха, худалдаха ба ...луулха (үгышье һаа, ми... ...терствын, албан зургаанай ...ор хэрэглэхэ) гурим бо... ...нормативуудые минис... ...ствэнүүд ба албан зургаа... ...дта тогтоохо, тэрэшэлэн ...рдохёо хэрэглэгдэхэ түү... ...эд суглуулха, хэрэглэхэ ...ааа тогтоогдомол дааба... ...уудые хараада абалсан, ...зэндэ фондынуудые хубаа... ...ан үгэхэ эрхэ СССР-эй ...снабта олгогдонхой.

...Хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ ...эй эдэй бүхы зүйлнүүдые ...луулха, худалдаха, буй... ...лха ба хэрэглэхэ ашаг ...тэй схемэнүүдые минис... ...ствэнүүд болон албан зур... ...нуудтай хамта 1981— ...82 онуудта зохёон хараал... ...ень, нэбтэрүүлхыень ...СР-эй Госснабта, СССР-... Госпланда даалгагдаба.

...Тушаан абалгын нүүдэл ...ктнүүдые үргэнөөр хэ... ...лэжэ байгаад, улад зон... ...о хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ ...үхэй эд болон ажаһуудалай ...даһа тушаан абалгые ни...

...лээд һайнаар эмхидхэхыень арадай депутадуудай нютагай Соведүүд гүйсэдкомуудтай хамта СССР-эй Госснаб, Центросоюзда дурадхагдаа.

Товарно - материальна үнэтэ зүйлнүүдэй түсэбһөө гадуурхи, ба үлүү гараһан нөөсэнүүдые ажахын эрьеседэ оруулха, тодхогдоогүй түхеэрэлгэнүүдэй түсэбһөө гадуурхи үлэгдэлнүүдые хороохо, эрьесын хэрэгсэлнүүдэй эрьесые түргэдхэхэ тушаа дурадхалнуудые бэлдэхыень СССР-эй Госснабта, СССР-эй Госпланда, СССР-эй Финансын министерствэдэ ба СССР-эй ЦСУ-да даалгагдаа.

Түүхэй эд, материалнуудые, түлишэ ба элшэ хүсэ хэрэглэлгые һайжаруулха тушаа СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаанууд, союзна республиканууд Министрнүүдэй Соведүүдэй ябуулдаг хүдэлмэриие тааруулан зохилдуулха, тэрэшэлэн энэ талаар парти, правительствын шиидхэбэринүүдээр хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһые шууд бүтээсэтэйгээр хинаха зорилгоор СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо—СССР-эй Госснабай түрүүлэгшэ түрүүтэй материальна арга нөөсэнүүдые алмаха ба ашагтай зүбөөр хэрэглэхэ тушаа албанууд хоорондын комисси байгуулха шухала гэжэ мэдэрэгдэбэ. Албанууд хоорондын тус тус республиканска, хизаарай ба областной комиссинууд, харин СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта — һалбаринуудай комиссинууд байгуулагдаха.

Арадай ажахын бүхы шатануудта арьбалалгын ба гамналгын гурим хэр зэргэ сахигдадагай хойноһоо, электрын ба дулаасуулгын элшэ хүсэ, түүхэй эд ба материалнуудые, түлишэ, хүдөө ажахын продукци, машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые, транспортын хэрэгсэлнүүдые ба ажалай нөөсэ хүсые хэр зэргэ бодомжотой зүбөөр хэрэглэгдэдэгэй хойноһоо табигдадаг хиналтые бүри шанга болгохыень СССР-эй Арадай хиналтын комитедтэ дурадхагдаа. Ашаг урэ үгэсэгүй гаргашануудтай, гээлтэ хоролтотой хэгдэдэг тэмсэл гээшын арадай хиналтын комитедүүдэй, бүлэгүүд болон постнуудай, арадай хинагша бүхэнэй үдэр бүриин хэрэг болохо ябадал нэтэрүү оролдосотойгоор түйлаха. Ээзэн бусаар хандалгын ба зөөри зөөшэ һабагүйгөөр үрилгын ямаршье үзэгдэлнүүдые эрид шууд болюулха, гүрэндэ хохидол ушаруулһанай түлөө тушаалта хүнүүдтэ хатуу шанга зэмэ тохохо, тиихэдээ арадай хиналтын органуудта үгтэһэн эрхээ бүрин дүүрэнээр хэрэглэхэ.

Тоо бүридхэлэй, тоосооной, экономическа шэнжэлгын ба түүхэй эд, материалнуудые, түлишэ, элшэ хүсэ хэр зэргэ зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр гаргашалһанай хойноһоо табигдадаг хиналтын гурим нарижуулан һайжаруулха, хаядаһанай болон гээлтэ хоролтын бүхы зүйлнүүдые нарин нягта бүридхэлдэ абаха даабари СССР-эй Госснабай хабаадалсалгатайгаар СССР-эй ЦСУ-да, СССР-эй Финансын министерствэдэ, СССР-эй Госбанкда, СССР-эй барилгын банкда үгтэнхэй.

СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаанууд, союзна республиканхуудай Министрнүүдэй Соведүүд өөһэдынгөө харьяата нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон эмхи зургаануудые үйлэдбэриингөө гаргаша ба продукциин үнэ сэн тоололгые шэнэ түрүү нормо болон нормативуудай ёһоор сэгнэхэ шэнэ гуримда арба нэгэдэхи табан жэлдэ гүйсэд оруулха зэргэтэй.

1981 онһоо эхилжэ гол түүхэй эд болон материалнуудай дунда зэргын гаргашые бага болгохо даабариин дүүргэлтэ тухай, мүн 1982 онһоо лимидээр хараалагдаһанһаа материальна нөөсын алмалтын хэмжээн ба тэрэнэй түлөө түлэгдэһэн шан тухай гүрэнэй тоосоото гурим тогтоогдохонь.

ВЦСПС-тэ профсоюзай соведүүд болон комитедүүдтэ бүхы материальна нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглан хангаха талаар хүдэлмэреэ шангадхахыень, али бүхы алмалтын түлөө тэмсэлдэ хүн бүхэниие хабаадуулхыень дурадхагдаа. Социалис мүрысөөнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ, угтамжын түсэбүүд болон социалис уялгануудые, алмалтын гурим шангадхаха, бии байгаа нөөсэ, арга боломжонуудые гүйсэд ашаглаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха зорилго табигдана.

Угтамжын түсэбүүдые зохёон хараалалгын, тэдэнэй дүүргэлтын, социалис мүрысөөнэй дүн согсололгын гол сэгнэлтэ хадаа материальна гаргаша бага болголго ба бусад нөөсэнүүдые алмалта, мүн алмагдаһан эдээр нэмэлтэ продукци гаргалга байха зэргэтэй гээд тогтоогдоо.

Ажалшадые алмалта, арьбалалтада үргэнөөр хабаадуулхын тула арбан нэгэдэхи табан жэлдэ арадай ажахын һалбаринуудта, нэгэдэлнүүдтэ, предприятинууд болон эмхи зургаануудта түүхэй эд, материал болон түлишын - энергетическэ нөөсэнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ талаар бүхэсоюзна харалга үнгэргэхэ, тэдэнэй дүнгые жэл бүри согсолхо шухала байна.

ВЦСПС, ВЛКСМ-эй ЦК болон СССР-эй Госснабта министерствэнүүд болон албан зургаануудтай хамта харалга үнгэргэлгын гурим тогтоожо, тэрээндэ хабаадагшадые урмашуулха хэмжээнүүдые хараалха даабари үгэбэ.

СССР-эй ВДНХ-да, республикын, хизаарай болон областьнуудай арадай ажахын түйлалтануудай выставкэнүүдтэ бүхы нөөсэнүүдые алмаха талаар түрүү коллективуудэй дүй дүршэл харуулһан экспозицинуудые эмхидхэхээр хараалагдаа.

Научно - техническэ бүлгэмүүдэй бүхэсоюзна соведэй болон ухаалан зохёогшод ба уралан нарижуулагшадай бүхэсоюзна бүлгэмэй центральна соведэй үмэнэ ажалшадай техническэ зохёохы хүдэлмэриие үргэдхэхэ, техникэ болон технологиёо нарижуулан һайжаруулха, материальна нөөсэнүүдые алмаха арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхэ талаар эдэбхи үүсхэлыень бадаруулха зорилго табигдана. Тэрэнэй тула министерствэнүүд, албан зургаанууд, нэгэдэлнүүд болон предприятинуудтахи тус бүлгэмүүдэй эхин организацинуудта үйлэдбэридэ эдэ материал хэрэглэлгын асуудал шэнжэлхэ тусхай секцинүүд эмхидхэгдэхэ байна.

ВЛКСМ-эй ЦК ба комсомолой организацинууд материальна нөөсэнүүдые алмаха талаар олониитын хүдэлөөндэ залуушуулай эдэбхитэйгээр хабаадалгые хангаха уялгатай. Хэдэн үеын хүдэлмэришэдэй ажалаар бүтээгдэһэн арадай баялигта гамтайгаар хандаха мэдэрэл бүхы залуу хүбүүд, басагадта хүмүүжүүлхэ гээшэ комсомолой ба пионерскэ организацинуудай хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдэй нэгэн болохо ёһотой. Металлом, макулатура болон хоёрдохёо хэрэглэлдэ орохо бусад зүйлнүүдые суглуулха хэрэгтэ залуушуулай хабаадалгые эдэбхижүүлхэ шухала.

Экономическа һуралсалда, институдуудта, мэргэжэл дээшэлүүлгын факультедүүд болон курсануудта, партийно-ажахын һургуулинуудта ба марксизм - ленинизмын университедүүдтэ КПСС-эй XXVI съездын табиһан зорилгонуудай үндэһөөр алмалта, арьбалалтын асуудалнуудые шудалалга эмхидхэгдэхээр хараалагдана.

СССР-эй Дээдэ ба дунда тусхай эрдэмэй министерство, СССР-эй Гэгээрэлэй министерство болон техническэ мэргэжэлэй талаар СССР-эй гүрэнэй комитедтэ студентнүүд болон һурагшадые ажал болон ниитын зөөридэ коммунис ёһоор хандажа һургаха талаар хүдэлмэреэ шангадхаха дурадхал оруулагдаба. Мүн экономическа дисциплинэнүүдые шудалалга һайжаруулха, тэрэнэй тулада һуралсалай журам нарижуулха, лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ ба экономикын асуудал ойлгуулха талаар бусадшье арга үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Газетэ, журналнууд, радио болон телевидениин редакцинуудта, мүн олон ниитын мэдээсэлэй ба пропагандын органуудта, бүхэсоюзна «Знание» бүлгэмдэ ниитын зөөридэ гамтайгаар хандаха, бүхы нөөсэнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гээшэ партиин экономическа хараа зорилгын гол шэглэлнүүдэй нэгэн гэжэ ёһотой һайнаар, гүнзэгыгөөр харуулха даабари үгтэбэ. СССР-тэ болон бусад социалис оронуудта түүхэй эдэй, түлишын-энергетическэ ба бусад материальна нөөсэнүүдые алмаха, бага гаргашатайгаар ехэ, һайн шанартай продукци бүтээхэ талаар бии байһан түрүү дүй дүршэлөө үргэнөөр харуулха хэрэгтэй.

Түбэй, республикын, хизаарай ба областьнуудай газетэнүүдтэ алмалтын журам шангадхаха ба нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаха хэрэгтэ зорюулагдаһан тусхай ниитэ гаршагууд нээгдэхэ юм. Саг үргэлжэ тодорхой баримтанууд дээрэ эрхим түйлалтануудые харуулха, дутуу дундануудые элирүүлхэ заабари үгтэнхэй. Мүн ажахыда хайша хэрэгээр хандаха, нөөсэнүүдые гаргашалха, ашаглаха талаар тогтоогдоһон нормо эбдэхэ, муу шанартай продукци ба голодоһо гаргаха, материальна эд зөөри хулууха ба гэмтээхэ ушарые дары түргэн, шангаар шүүмжэлхэ байна.

СССР-эй телевидени болон радио-дамжуулгын гүрэнэй комитет дамжуулганууд соогоо саг үргэлжэ телевизор харагшадта электрын элшэ хүсэ, түлишэ уһа болон бусадшье материальна нөөсэнүүдые алмаха талаар туһатай зүбшэлнүүдые үгэжэ байха уялгатай.

СССР-эй кинематографиин талаар гүрэнэй комитедтэ алмалта, арьбалалтын асуудалаар научна, һуралсалай ба уран һайханай фильмүүдые гаргалгые эрид олошоруулха дурадхал оруулагдаа.

СССР-эй хэблэлэй, полиграфиин ба номой худалдаа наймаанай хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитедтэ алмалта, арьбалалтын асуудалаар номуудые, брошюрануудые, библиотечкэ, плакат болон листовконуудые олоор гаргаха, «Политиздатда» 1981 ондо «В. И. Ленин, КПСС алмалта, арбалалта тухай» гэһэн суглуулбари, «Правда» хэблэлдэ — «Алмалта—коммунис шэнжэ» гэһэн хүдэлмэришэд болон колхозниагуудта зорюулагдаһан, мүн «Алмагдаһан экономика» гэһэн хүтэлбэрилхы бүхы шатын мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдтэ зорюулагдаһан һуралсалай номуудые гаргаха даабари үгтөө.

«Плакат» гэжэ хэблэл СССР-эй уран зураашадай, уран зохёолшодой ба журналистнуудай холбоонуудтай хамта полиграфическа продукциин элдэб зүйлнүүдтэ— учебнигүүд, тетрадьнууд, блокнодууд, номууд, брошюранууд, журналнууд, календарьнууд, этикеткэнүүд гэхэ мэтэ—хэрэглэгдэхэ алмалта арьбалалтын асуудалнуудые тайлбарилан харуулһан уран һайханай барламал зурагуудые зохёон бэлдэхээр уялгалагдаба.

Эхэ оронойнгоо баялигта совет хүнэй ээзэн ёһоор, гамтайгаар хандалгын темэ искусствада, уран зохёолой литературада, зохёохы холбоонуудай ба соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ улам үргэнөөр харуулагдаха зэргэтэй.

• • •

Партийна, совет, ажахын, профсоюзай ба комсомолой эмхинүүд, ажалша коллективүүд, хүдэлмэришэд, колхознигууд ба интеллигенци алмалтын ба нөөсэ баялигаа гамтайгаар ашаглаха талаар хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлхын тула бүхы оролдолгоёо гаргажа, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхэ, совет хүнүүдэй һуудал байдал һайжаруулха программа гүйсэдхэхэ хэрэгтэ онсо хубитаяа оруулха гэжэ этигэжэ байһанаа КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлбэ.

Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

БҮТЭМЖЭТЭЙ ҺАЙН ДУРАДХАЛНУУД

Финляндиин «Суомен сосиалидемократти» газетын корреспондентын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй харюунууд Европодо эб найрамдал ба аюулгүй байдалые бэхижүүлгэдэ Советскэ Союзай туһалхаар шууд сэхэ хүсэлэл оролдолго гаргажа байһанай шэнэ гэршэ болоно гэжэ хилын саана сэгнэлтэ үгтэнэ. Эдэ харюунууд дотор ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулха талаар айхабтар шухала асуудалнууд табигдана, тодорхойлбол, Хойто Европые тиимэ зоно болгохо тушаа хэлэгдэнэ.

Хэрбээ ядерна дайнай зайсуулагдажа шадагдаагүй гээшэ һаа, арадуудай ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулха аргаар тэрэ дайнай хэсүү шанга аюулһаа өөһэдыгөө аршалха хүсэлтэй байһаниинь Советскэ Союзда ойлгосотой. Хойто Европо тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэниие ядерна буу зэбсэггүй зоно болгохо тухай дурадхалаа СССР дэмжэхэ байна. Хэрбээ Хойто Европын тусхай эрхэ байдалай хуулита ёһоор хүсэндөө оруулагдаа гээшэ һаа, ехэл һайн байха һэн. Ядерна буу зэбсэггүй зонодо хабаадаха, ондоогоор хэлэбэл, ядерна буу зэбсэг бүтээхэһээ, худалдан абахаһаа, өөһэдынгөө газар дээрэ тодхожо ябадалһаа арсаһан Хойто Европын оронуудта эсэргүүгээр ядерна буу зэбсэг хэрэглэхэгүй тухай уялга бэе дээрээ даажа абахаар Советскэ Союз өөрынгөө талаһаа бэлэн. Тэрэшэлэн Советскэ Союз Хойто Европодохи ядерна буу зэбсэггүй зонодо дүтэ шадарай өөрынгөө газарта хабаатайгаар ондоошье зарим асуудалнуудые шухала гэжэ тоолоһон оронуудтай зүбшэн хэлсэхээр бэлэн байна.

Хилын саана, илангаяа Хойто Европын оронуудта совет шэнэ дурадхалнууд түйлай ехэ һонирхол, анхарал татанхай. Финляндиин гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Вяюрюнен Европын хойто зүгтэ ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха тухай һанамжануудаа зүбшэлгэдэ бүтэмжэтэй һайн оруулалта гэһэн сэгнэлтэ тэдэ дурадхалнуудта үгөө. Финляндиин правительство тэдэнииень анхаралтайгаар хаража үзэхэ байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Швециин премьер-министр Т. Фельдин совет хараа бодолдо һайшаалтай сэгнэлтэ үгэбэ. Швециин правительство Л. И. Брежневэй харюунуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн хараха. Европые ядерна буу зэбсэгһээ сүлөө түби болгохо замда нэгэ шатань болохо ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха ябадалда хамтын нэгэ үндэһэ һууритай байха тухай асуудалые хаража үзэхын тула хойто зүгэй оронуудай, правительствануудтай хөөрэлдэхэ шухала.

Л. И. Брежневэй харюунууд дотор Европо түби дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангаха Советскэ Союзай хүсэлэл оролдолго дахин харуулагдаба гээд Даниин «Ланда ог фольк» газетэ онсолон тэмдэглэбэ. Л. И. Брежнев Европын хойто зүгтэ шахардуу шанга байдалые һуларуулгада зорюулагдаһан тодорхой дурадхалнуудые хэбэ.

БҮДҮҮЛИГ БААЛАЛТА

Токиодо түйлай ехэ баалалта хэжэ байгаад, Вашингтон сэрэгэй хүсые шууд түргөөр ехэ болгохо, Пентагоной ээрхэг түримхэй ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадаха эрилтэ Японой правительствада табина. Бүхы дэлхэй дээрэ, нэн түрүүн Ази ба Алас-Дурнада ашагта малтамалнуудаар баян региондо «Америкын түрүү байха хэрэгтэ» Холбоото Штадууд Япониие өөрынгөө гол «туһамарша» болгохые хүсэнэ гэжэ национальна аюулгүй байдалай талаар США-гай президентын орлогшо Р. Аллен гэгшэ һаяхан Вашингтондо сэхэ мэдүүлээ.

США ба Японой агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй хамтын ээлжээтэ һуралсалай Кюсю аралай райондо һаяхан үнгэргэгдэжэ байха үедэ Америкын ниислэлдэ США-гай оборонын министр К. Уайнбергер Японой национальна оборонын управлениин начальник Д. Омура гэгшэтэй хөөрэлдөө үнгэргэһэн байна. «Аюулгүйн договорой» талаар өөрынгөө хамжагшадта Вашингтоной бүдүүлиг баалалта доро энэ хөөрэлдөөн үнгэрөө. Жэл ерэхэ бүри Японой сэрэгэй гаргашануудай, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хүсэ шадалай хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлэгдэжэ байбашье, Японой правительствын ерэхэ финансова жэлдэ сэрэгэйнгээ бюджедые 7,5 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ гэһэн шиидхэбэри абаһаншье һаа, Сагаан байшангай «сэдьхэлээ ханаагүй» байһан тушаа Уайнбергер Омурада хэлэһэн байна. Гэхэтэй хамта Японой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгэй гаргашые хоёр дахинаар дээшэлүүлхэ, Японой газар дээрэ байрлаһан США-гай 50 мянган сэрэгтэй Пентагоной 150 бааза барижа байлгада хэгдэдэг гаргашые нэгэ хахад дахинаар дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдана.

Вашингтоной зонхилон баалалгые үгэ дуугүйгөөр, бэелүүлхэ ябадалһаа Токиогой арсаһан ушарые оронoo дайн сэрэгтэ бэлдэлгын замда оруулха хараа шугамаа Японой хүтэлбэрилэгшэд хуойлгаба гэжэ ойлгожо огто болохогүи. Ушар байдалынь юуб гэхэдэ, Рейганэй захиргаан сэрэгэй талаар «хэтэрмэ ехэ, тон түргэн хубилалта хэхэ эрилтэ Япондо табина» гээд Японой ээд баяшуулай «Нихон кэйдзай» газетэ тайлбарилһан байха юм.

Бодото дээрээ Японой аралнууд дээрэ дайн сэрэгтэ бэлдэхэ түсэбэй талаар бага бэшэ юумэн хэгдэнхэй. Гансахан энэ жэлдэ Японой гүрэнэй бюджедээр энэ хэрэгтэ мүнгэ зөөри һомололгонь 7.6 процентээр дээшэлүүлэгдэжэ, астрономическа тоодо—2,4 триллион иендэ хүргэгдэһэн байха юм. Засагай хүтэлбэри баригшад ерэхэ жэлдэ энэ һомололгоёо үшөө 260 миллиард иенээр дээшэлүүлхэ гэжэ шиидэнхэй. Байгша оной май һарада Рейган Судзуки хоёр уулзажа хөөрэлдэһэн байна. Тэндэ хоёр талын «аюулгүйн договороор» Японой сэрэгэй талаар абаһан уялгануудые үргэдхэхэ, Японой аралнуудһаа далай дээгүүр 1000 милиин зайда хиналта хэжэ байха далайн, агаарай сэрэгэй хүсэнүүдые байгуулха эрилтэдэ Судзуки зүбшөөлөө үгэнхэй. Гэбэшье Вашингтон Алас-Дурнадахи өөрынгөө союзнигта үшөө ехэ эрилтэ табиһан зандаа.

Ямаршье нюуса далдагүйгөөр хэгдэжэ байһан энэ баалалта Японой засагай хүтэлбэри баригшадые һалал мэгдүүлнэ, оронойнь түрүү үзэлтэй олониитын буруушаалга үргэдэнэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ япон милитаристнуудай ээрхэг түримхэй ябуулгануудһаа түйлай ехэ хохидолдо ороһон Азиин хүршэ гүрэнүүдэй арадууд мүн лэ буруушаана.

ИЗРАИЛЬ: ҺУНГАЛТА ЮУ ҮГӨӨБ?

Израильда парламентын һунгалта болзорһоо урид июниин 30-да үнгэргэгдэбэ. Урид абтаһан мэдээнэй ёһоор, Ш. Пересээр толгойлогдоһон ажалай парти парламентын 120 һууриһаа 49-ыень абаа. Засагай хүтэлбэри баридаг, премьер-министр М. Бегинээр толгойлогдодог «ликуд» гэдэг бүлэглэл кнессэдтэ 48 мандадтай байха.

Израилиин «лейбористнүүдэй» «илалта» эндэ ямаршье булюу байдал тэдэндэ олгохогүй байна. Ушарынь гэхэдэ, мүнөө орон доторойнь политическэ байдалаар Перес хадаа парламентын олонхидто түшэглэжэ шадаха коалиционно правительство байгуулжа шадахагүй болоно. Гэхэтэй хамта ликудовецууд, һала хизаарлагдангишье һаа, тиимэ арга боломжотой. Юрын арифметикээр тоолоод үзэхэдэ, «ликуд» гэдэг альянс шажан мүргэлэй хэдэн партинуудтай хамтаран, парламентдаа 61—63 һууритай болохо гүйсэд аргатай. Гэбэшье. Израилиин хэблэлэй һанамжын ёһоор, парламентын хүшэгын саагуур мэхэ гохын аргаар бүридхэгдэһэн ямаршье правительство миил «хилгааһанһаал шагтагалдажа байха». Ушар иимэһээ шэнэ парламент һунгаха зорилгоор израилиинхид ойрын сагта дахяад һунгалтын урнада ерэжэ магад.

Премьер-министр боложо һуухаар үрдилдэгшэд—М. Бегин ба Ш. Перес гэгшэдэй политическэ хараа шугамуудые сасуулан хараһан шэнжэлэгшэд нэгэ иимэ юумэндэ анхарал хандуулна. Хараа шугамуудынь ондо ондоогоор тайлбарилагдаһаншье һаа, тэдэнэйнь хоорондоо адли юумэн олон. «Ликудын» хүтэлбэрилэгшэ, мүн ажалай партиншье толгойлогшо Израильтай хүршэ ажаһуудаг араб оронууд тушаа «хүсэ баримталха» политика үргэлжэлүүлхын түлөө байһанаа мэдүүлнэ. Тэдэнэр хоюулан Дүтын Зүүн зүгтэхи бодото байдалай ушар шалтагаание огто ойлгоогүй байһанаа харуулна, тэрэниие хараада абангүйгөөр, Дүтын Зүүн зүгэй арсалдаата байдалые гуримшуулхын аргагүй ха юм. Тэдэнэр бэеэ даанхай Палестинын гүрэниие байгуулгада эсэргүү байһанаа мэдүүлнэ. Палестинын араб арадай гансахан хуулита түлөөлэгшэ—Палестиные сүлөөрүүлгын организацитай хөөрэлдөө хэхэһээ арсана. Тэдэнэрэй хараа бодолнуудай «илгаа» гэхэдэ, сионизмын холын хараата уг зорилгонуудые түйлаха онол арганууд болоно.

Эб найрамдалай ба адли тэгшэ эрхын түлөө демократическа фронт һунгалта дээрэ ээрхэг түримхэй ба ондоо гүрэнэй газар дайда эзэмдэхэ политикын урдаһаа бодомжотой һайн арга боломжо дурадхаа. Тус фронтын кандидадуудай списогые Израилиин коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Меир Вильнер толгойлно. Арабуудай эзэмдэгдээд байһан бүхы газар дэрэһээ Израилиин сэрэгүүдые гаргаха хэрэгтэй байһанай түлөө, Палестинын араб арадай өөһэдын бэеэ даанхай гүрэниие байгуулха эрхые мэдэрхын түлөө фронт тэмсэл ябуулжа, Дүтын Зүүн зүгтэ эб найрамдал хангажа огто шадахагүй Кэмп-Дэвидэй хэлсээе буруушаана. Шэнэ парламентда дүрбэн һуури абаһан тус фронтын амжалтада зүб сэгнэлтэ үгэхын тула Израилиин коммунистнуудай ба зүүнэй тала баримталдаг бусад хүсэнүүдэй шовинис үзэл бодолоор нэбтэрһэн эрхэ байдалда ямар тэмсэл хэжэ байһаниень ойлгохо шухала. Тэдэнэр Дүтын Зүүн зүгэй бэрхэшээлтэ асуудалнуудые интернациональна үндэһэ һуури дээрэ шиидхэхэ эрилтэ табина

Ю. ЛОПАТИН,
В. КАШИРОВ,
Ю. ТЫССОВСКИЙ.
(ТАСС).

ФРГ. Энэ оронoй ажалшад өөһэдынгөө хуулита эрхын, салин хүлһээ дээшэлүүлхын, ажалай эрхэ байдал һайжаруулхын түлөө тэмсэлээ һуладханагүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нюрнбергын хүдэлмэришэн-металлистын барижа ябаһан энэ плакат дээрэ «бн ба миниин нүхэд ээдһээ хайра гуйна бэшэбди, харин хуулита ёһоор олоһоноо абахые хүсэнэбди» гэжэ бэшээтэй.

ТАСС-ай фотохронико.

Хилын саанаһаа ТАСС АПН

МАДРИДТАХИ УУЛЗАЛГА

МАДРИД. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй Мадридтахи уулзалгын ээлжээтэ пленарна заседани дээрэ тэрэнэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, үшөө шиидхэгдээгүй байһан асуудалнуудаар үгээ ойлголсохо харгы замууд тухай асуудалые зүбшэн хэлсэһэн байна.

Совет делегациие толгойлогшын орлогшо Ю. В. Дубинин «Парламентнуудта болон дэлхэйн арадуудта» СССР-эй Верховно Соведэй хандалгын дүримүүдтэ түшэглэхэдөө, уласхоорондын байдалай ямар байһые дэлгэрэнгыгээр найруулба, тэрэнэй хүгжэлтын шэглэлэй аюул түбэгтэй байһые онсолон зааба. Хандалга дотор хөөрэлдөөнүүдые хэхэ тухай уряада уулзалгада хабаададаг гүрэнүүдэй делегацинуудай анхаралые хандуулба.

Мадридтахи уулзалгые амжалтатайгаар түгэсхэлгэ эб найрамдал ба шахардуу байдал һуларуулгын хэрэгтэ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые саашадаа болюулгада ехэ нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ совет делегат тэмдэглээ. Энээнтэй дашарамдуулан, Европо түбидэхи сэрэгэй түгшүүрилые һуларуулха, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар конференци дары түргөөр зарлахые уряалба.

БҮРИН ХҮСЭДӨӨР ДЭМЖЭНЭ

ВАРШАВА. Парламентнуудта болон дэлхэйн арадуудта СССР-эй Верховно Соведэй хандалгые Польшын Арадай Республикын сейм бүрин хүсэдөөр дэмжэнэ. Советскэ Союзай эб найрамдалта залан сэхэ гадаадын политикын шэнэ гэршые энэ хандалга дотор харанабди гэжэ ПНР-эй сеймэй нэгэн дуугаар баталан абаһан тогтоол соо хэлэгдэнэ.

СССР-тэ гитлеровскэ Германиин зэрлиг муухайгаар добтолһоор 40 жэлдэ зорюулагдажа абтаһан СССР-эй Верховно Соведэй хандалга фашизмые һамна бута сохилгодо гол хүсэн болоһон, тон ехэ гарза хохидолдо ороһон совет арадай баатар габьяата тэмсэлые ой ухаандамнан һэргээнэ. Гитлеровскэ алуурщадаар үгы хэгдэхээ байһан поляк арадай ухаан бодолдо оронние сүлөөлхын түлөө совет болон поляк сэрэгшэдэй хамтын тэмсэл хододоо үлэнхэй юм.

Ракетно - ядерна буу зэбсэгүүдые шэнээр бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха ёһотой хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ гээшэ мүнөө үеын гол шухала асуудал болоно гэжэ ПНР-эй сейм элирхэйлэн мэдүүлнэ гээд тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга Европын бүхы гүрэнүүдэй аюулгүй байдалда зайлашагүй аюул түбэг ушаруулха байна. СССР-эй ба США-гай хоорондохи хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ гээшэ тон хойшолуулашагүй шухала алхам болоно гэжэ тоолонобди. Һаяхан Л. И. Брежневэй оруулһан дурадхалнууд иимэ хөөрэлдөөнүүдэй һайн үндэһэ һуури болоно.

КПСС-эй XXVI съезд дээрэ абтаһан буу зэбсэгүүдые хуряаха, шахардуу байдал һуларуулгые бэхижүүлхэ программые бэелүүлгэдэ Советскэ Союзтай, бүхы социалис оронуудтай хамтаараа ажаллахые шиидэнхэй байһан тухайдаа социалис Польшо үшөө дахин тэмдэглэнэ.

НИКАРАГУАГАЙ СОЦИАЛИС ПАРТИИН СЪЕЗД

МАНАГУА. Никарагуагай социалис партиин (НСП) XII съезд нээгдэбэ. Сомосын зонхилхы засаг захиргаание 1979 оной июль һарада унагааһанай һүүлээр орон дотор эхилһэн хубилалтануудай Никарагуагай Коммунис партиин НСП-гэй урда табиһан зорилгонуудые тэрэ зүбшэн хэлсэхэ байна.

Национальна сүлөөрэлгын сандинис фронтын (СФНО) национальна хүтэлбэриин гэшүүн Виктор Тирадо Лопес съездын делегадуудые амаршалба. Энэ хадаа партиин байгуулагдаһаар 37 жэлэй турша соохи нюуса бэшэ түрүүшын съезд болоно. Сандинис арадай революциин илаһанай һүүлээр оронoo һэргээн шэнэдхэлгэдэ хүдэлмэришэд болон таряашадай үргэнөөр хабаадалсадаг байһые тэрэ тэмдэглээ. НСП-гэй ээлжээтэ съезд хүдэлмэришэд болон таряашадай холбооe, Никарагуагай бүхы революционно партинуудай нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхэ байһандань этигэн найдаһанаа СФНО-гой хүтэлбэриин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

Сомосын засагай зонхилхо үедэ Никарагуагай социалис парти хардалга мүрдэлгэнүүдтэ ородог байгаа гэжэ правительствын хүтэлбэрилхы соведэй гэшүүн Рафаэль Кордова Ривас үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

НСП-гэй Генеральна секретарь Луис Санчес съездын нээлгэ дээрэ үгэ хэлэбэ. Гадаадын болон дотоодын контрреволюциин харата ябуулганууда эсэргүүсэн амжалтатайгаар тэмсэхэ зорилготойгоор оронoй түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ шухала гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Мүнөө үедэ американ империализмын, нютагай хархис хүсэнүүдэй харата ябуулганууда сандинис арадай революциие хамгаалха гээшэ тон шухала удха шанартай зорилго болоно гэжэ Л. Санчес онсолон зааһан байна.

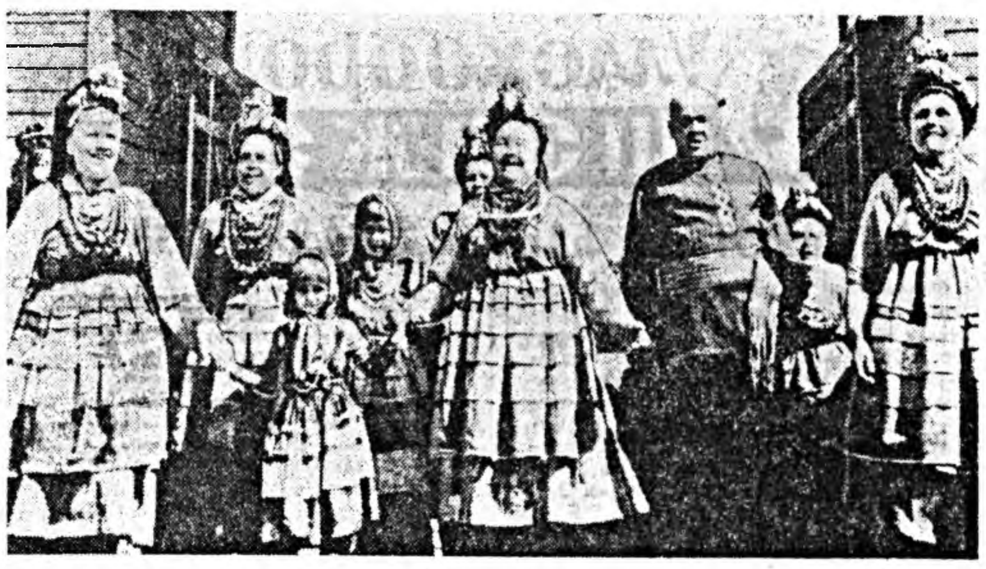
ХОМЕЙНИИН МЭДҮҮЛГЭ

ТЕГЕРАН. «Холбоото Штадуудтай дай хэхэ түйлдаа хүрөөд байһанаа иран арад маргаха ёһогүй»,—гэжэ Иранай революциин хүтэлбэрилэгшэ аятолла Хомейни мэдүүлбэ.

Һаяхан Исламска республиканска партиин штаб-байшан соо болоһон тэһэрэлгын үедэ алуулһан хүнүүдэй бүлэнэрэй урда үгэ хэлэхэдээ, Холбоото Штадууд хадаа Исламай гол дайсан болоно гэжэ тэмдэглээ. Өөһэдынгөө табималнуудые үргэнөөр хэрэглэжэ, тэдэ Иранай революциин зарим нэгэн хүтэлбэрилэгшэдтэ бэшэ, харин Исламска республиканска захиргаанда эсэргүү тэмсэл ябуулна.

Һэримжэтэй байжа «Иранаие Холбоото Штадуудай мэдэлдэ дахинаа тагажа оруулхые» һэдэдэг американ агентурын харата ябуулганууды элишэлжэ, саг соонь усадхан зайсуулхые аятолла Хомейни арад зониие уряалба. США-һаа, американ империализмтай тэмсэхэ шухала байһанһаа манай анхаралые һамааруулхын тула тэдэ Советскэ Союз тухай шууяа гаргана бшуу.

Иранай парламент болон правительствые усадхажа, США-гай эрилтэнүүдтэ таарама засаг захиргаание байгуулха зорилготой байна гэжэ аятолла Хомейни үгэеэ үргэлжэлүүлээ. Бидэ Холбоото Штадуудай табималнуудһаа оронoo арюудхан сэбэрлэхэ ёһотойбди гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Үзэсхэлэн һайхан Дээдэ-Онгостойдо оршодог этнографическа музейдэ хүн зон олооролоо сугларанхай, арадай аялга дуунууд ногоон тужые суурятуулан зэдэлнэ. Иигэжэ арадай аман зохёолдо зорюулагдаһан республикымнай заншалта һайндэр эхилбэ гээшэ.

Арбана сагаан хургаа
Адхан байжа хатарая,
Арадай һайхан дуунуудаа
Ажалшан зондоо зорюулая!

— гэһэн жэнхэни буряад аялгаар һайндэртэ хабаадалсахаяа ерэһэн уран һайханай коллективүүд сугларагшадые амаршалба. Ялбама гоё угалза хээтэй хубсаһануудые үмдэһэн концертые хүтэлбэрилэгшэ хүбүүн басаган хоёр һайндэрэй программатай баряние танилсуулан, этнографическа музейн комплекснуудые ошожо харахыень уриба.

...Байгалай хойто бэеын буряадуудай комплексдо «Магтаал» гэһэн арадай хоор буряад түрын ёһо заншалнуудые зүжэглэн харуулжа, сугларагшадые һонирхуулна.

Урданай буряад хубсаһануудые үмдэһэн, элдэб гоё шэмхүүргэ, зүүдхэлнүүдые ханхинуулһан худагынар, мүнгэн хэтэ, хутагануудые зүүжэ гоёһон худанар түрын һайхан дуунуудые ханхинуулаа. Хүрьгэнэй түрэлхид галай баруун талые эзэлэн һуужа, басаганай гэртэхид зүүн талыень барин дабшална. Басаганай гээзгые хахалжа, эхэнэр хубсаһа үмэдхүүлһэнэйнгээ удаа, нүхэр басагадынь тэрэнээ хадамуудтань харуулхаяа хүтэлэн асарха юм. Нэн түрүүн залуухан бэри гал гуламтадаа доро дохижо, тоһо үргэһэн бэезрээ, хадам абынгаа сээжэ руу тоһо хаяна. Энэ хадаа залуу айлай саашадаа үдэжэ, үнэр баян һуухынь һулдэ тэмдэг гээшэ. Хүрьгэн хүбүүн нүхэртэеэ ерэжэ, хадамуудтаяа танилсахадаа, олоной магтаалда хүртэбэ.

Хуби заяагаа холбоһон залуушуул түрэл саданайнгаа юрөөл үгэнүүдые хүндэтэй дээрэ хүлеэн абанад. Тэрэнэй удаа үреэл дуунууд, мүн төөлэйн дуун зэдэлжэ, харагшад үни удаан альга ташажа, «юрөөл болтогой!» гэлдэнэд...

Энэ үедэ шэмээшэг арадай комплексдо Байгалай үмэнын шэмээшэгүүдэй хоорой дуушад урданай түрын дуунуудые хангюурдажа, хатар наада гүйсэдхэнэ. М. Белокрысэй хүтэлбэрилдэг энэ хоорой гэшүүд уран шадабаряараа үнихэнэй суурхадаг болонхой.

АРАДАЙ БЭЛИГ ҺАЛБАРАГ ЛЭ!

Буряадай зүүн талын районуудай комплексдо тон һонирхолтой программа харуулагдаа. Эндэ Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ С. Содномовагай хүтэлбэрилдэг «Оронго» гэһэн Улаан-Үдын районой фольклорно ансамбль концертээ эхилнэ. Энэ коллектив 1977 ондо бүридхэгдэһэн юм. Хүдэлмэришэд, багшанар болон һурагшад энэ ансамбльда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. «Оронгын» репертуарта арадай дуу, хатар болон уран шүлэгүүд оролсоно. Тус ансамблиин гүйсэдхэһэн «Оронгын ёохор»; илангаяа харагшадта һайшаагдаа. «Хүрин хээр», «Ханхинадаг хүхы» гэхэ мэтэ буряад арадай дуунуудые гүйсэдхэһэн Б-Д. Бадмаев олоной магтаалда хүртөө. Энэ дуушан арадай ба совет дуун гүйсэдхэдэг залуу дуушадай республиканска 3-дахи конкурсын лауреат юм. Ансамблиин бишыхан гэшүүд «Монгол хатар» онсо маягтайгаар гүйсэдхөө.

Уран һайханай харалгануудта үнинэй хабаададаг Ц-Д. Цыденов һайхан боро мориие хүтэлэн асаржа, морин эрдэниин солые дуудаба. Мүн лэ оронгынхид урданай ёһо заншалаар һээр шаалгын наада харуулжа, харагшадые һонирхуулаа.

«Санага» гэһэн аман зохёолой ансамбль (Захааминай район) концертын программые үргэлжэлүүлээ. Мүнгэн зүүдхэлнүүдые яларуулһан, гоё һайхан дэгэл үмдэһэн Д. Шайдурова буряад арадай дуунуудые хангюурдаа. Амаршалгын хатар бултанда һайшаагдаа. РСФСР-эй габьяата артистка Т. Гергесовагай найруулан табиһан «Наадан» гэжэ Захааминай ёохор һонирхолтой. Энэ ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Н. Намсараев еэрээ лимбэ дээрэ уран гоёор наададаг юм.

Дуушадай республиканска конкурсын лауреадууд Б. Бабудоржиев, Б. Жапова, Д. Ринчикова гэгшэдэй хонгёо дуунууд концертые шэмэглээ.

Һайндэрэй түгэсхэлдэ онсо шалгарһан дуу, хатарнуудаа уран һайханай коллективүүд харагшадта бэлэглэбэ. Эндэ айлшалан ерэһэн зүүн зүгэй арадуудай хатарай «Лотос» гэжэ арадай ансамбль уйгар, вьетнам, монгол, корей хатарнуудые гүйсэдхэжэ, олондо һайшаагдаа. Б. Бабудоржиев (Агын автономито округ) «Абадаа» гэһэн монгол дууе гоёор дуулаа. Залуу дуушадай 1-дэхи республиканска конкурсын лауреат Д. Ринчинова буряад арадай дуунуудые хонгёо һайханаар таталуулаа.

Энэ һайндэрые хүтэлбэрилһэн методическа түбэй директорэй орлогшо М. Банщиков иигэжэ хэлэбэ:

— Тус һайндэр арадай аман зохёолтой үргэн ниитые танилсуулха гэһэн уг зорилготой юм. Тиимэһээ арадай бодото ажабайдалда дүтэрхы болгохын тула этнографическа музейн комплекснуудые хэрэглэһэн байнабди. Мүн түрүүшынхеэ буряад, шэмээшэг арадуудай түрын ёһо заншалнуудые зүжэглэн, тодорхойгоор харуулхые оролдообди. Һайндэрые эмхидхэлгэдэ дутуу дунданууд олон ушараа гэжэ сэхыень хэлэнэб. Нэн түрүүн бүхы һайндэрэй гүйсэд сценари уридшалан зохёохо байгаабди. Саашадаа энээндэ гол анхаралаа хандуулха зэргэтэйбди. Музейн талмайда гансашье амфитеатр үгы, мүн харагшадые зохидоор хангаха асуудал хүсэд шиидхэгдээгүй байшоо.

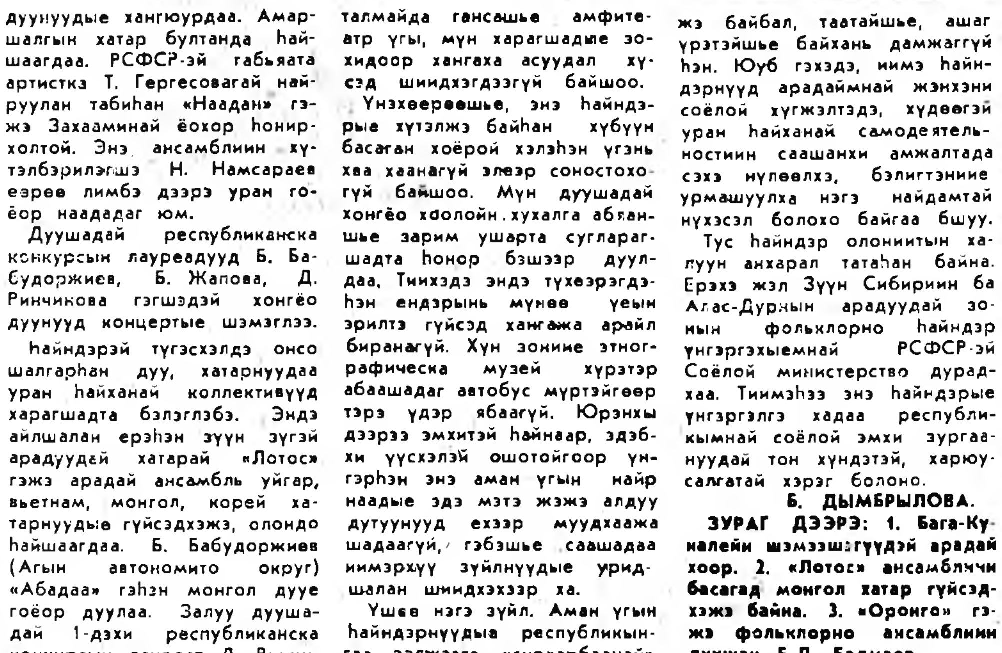
Үнэхөөрөөшье, энэ һайндэрые хүтэлжэ байһан хүбүүн басаган хоёрой хэлэһэн үгэнь хаа хаанагүй элеэр соностохогүй байшоо. Мүн дуушадай хонгёо хоолойн хухалга абяаншье зарим ушарта сугларагшадта һонор бэшээр дуулдаа. Тиихэдэ эндэ түхеэрэгдэһэн ендэрынь мүнөө үеын эрилтэ гүйсэд хангажа арайл биранагүй. Хүн зониие этнографическа музей хүрэтэр абаашадаг автобус мүртэйгөөр тэрэ үдэр ябаагүй. Юрэнхы дээрээ эмхитэй һайнаар, эдэбхи үүсхэлэй ошотойгоор үнгэрһэн энэ аман үгын найр наадые эдэ мэтэ жэжэ алдуу дутуунууд ехээр муудхаажа шадаагүй, гэбэшье саашадаа иимэрхүү зүйлнүүдые уридшалан шиидхэхээр ха.

Үшөө нэгэ зүйл. Аман үгын һайндэрнүүдые республикынгаа ээлжээтэ «сурхарбаанай» урдахануур жэл бүри үнгэргэжэ байбал, таатайшье, ашаг үрэтэйшье байхань дамжаггүй һэн. Юуб гэхэдэ, иимэ һайндэрнүүд арадаймнай жэнхэни соёлой хүгжэлтэдэ, хүдөөгэй уран һайханай самодеятельностиин саашанхи амжалтада сэхэ нүлөөлхэ, бэлигтэниие урмашуулха нэгэ найдамтай нүхэсэл болохо байгаа бшуу.

Тус һайндэр олониитын халуун анхарал татаһан байна. Ерэхэ жэл Зүүн Сибириин ба Алас-Дурнын арадуудай зоны фольклорно һайндэр үнгэргэхыемнай РСФСР-эй Соёлой министерство дурадхаа. Тиимэһээ энэ һайндэрые үнгэргэлгэ хадаа республикымнай соёлой эмхи зургаануудай тон хүндэтэй, харюусалгатай хэрэг болоно.

Б. ДЫМБРЫЛОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Бага-Куналейн шэмээшэгүүдэй арадай хоор. 2. «Лотос» ансамблячи басагад монгол хатар гүйсэдхэжэ байна. 3. «Оронго» гэжэ фольклорно ансамблиин дуушан Б-Д. Бадмаев.

С. БАЛДУЕВАЙ фотонууд.

АХЫН РАЙОНДО

АЖАЛАЙ БА АМАРАЛТЫН ЛАГЕРЬ

Ахада хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байһан, мүнөө Орлигой аманда түхеэрэгдэһэн лагериин түрүүшынь сезондо 30 һурагшад ажаллажа, амаржа эхилэнхэй. Нүгөөдэ хоёр сезондонь 50 һурагшад байха түсэбтэй. Эндэ һурагшад элдэб ургамалнуудые, капуста, редис, хартаабха тариһан юм. Тэдэнэйнгээ хойноһоо адаглаха, уһалха, сэбэрлэхэ ажал хэнэ. Сүлөөтэй сагтаа һонирхолтой наадануудые, аяншалгануудые үнгэргэнэ. Лагериин үхибүүдые багшанар Вера Эрдынеевна Сиродова, Галина Александровна Иванова гэгшэд хүмүүжүүлнэ. Биолог Е. А. Мункоева эдиршүүлэй практика эрхилнэ.

ҺУРАГШАД ҺАЙНААР АМАРХАНЬ

Зунай сагта һурагшадай амаралтада анхарал хандуулагдана. Тиигэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Саяан һууринда районой пионернүүдэй лагерь жэл бүхэндэ хүдэлжэ, һурагшад һайнаар амаржа, ухаан мэдэрэлдээ олон шэнэ юумэнүүдые хадуужа абадаг байһаниинь эли ааб даа. Мүнөө зуун эндэ 50 пионер амархань. Пионернүүдэй лагерьта хүдэлхөөр багшанар Серафима Дареевна Бильтагурова, Людмила Балжировна Аюшеева, бусад зууршалагданхай.

Тиихэдэ Орлик тосхондо багашуулые хүмүүжүүлхэ талмайхан нээгдэжэ, 30 үхибүүн абтаха байна. Эндэ дүршэл ехэтэй багша Чимитцу Цыбиковна Нимаева хүдэлхэ.

ХОЛЫН ГОРОДУУДААР АЯНШАЛНА

Һурагшад жэл бүхэндэ һонирхолтой аяншалгануудта ябажа, Эхэ оронойнгоо түүхэтэй танилсана. 9-дэхи «б» классай бүлэг һурагшад багша Глафира Панфиловна Григорьевагай хүтэлбэри доро герой-хото Волгоград ошобо. Тэндэхи дурасхаалта газарнуудаар ябаха, совет сэрэгшэдэй Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ гаргаһан баатаршалгануудта бодхоогдохо мемориал хараха. Замдаа тэдэнэр Эхэ ороной ниислэл Москвада тогтохо юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ нүгөөдэ бүлэг һурагшад герой-хото Ленинград ошохонь.

Иимэ һонирхолтой аяншалганууд һурагшадай һуралсалдань, саашанхи ажабайдалдань яһала ехэ нүлөө үзүүлхэ байһаниинь дамжаггүй.

В. ГАЛСАНОВ.

ХҮН ба байгаали

«НОГООН» НҮХЭРӨӨ АРШАЛАЯ!

Байгша ондо сагай уларилай орёо байдалай тохёолдоһонһоо уламжалан республикадамнай ойн түймэрнүүд олошороо. Иимэ хүшэр хүндэ ушарые хараада абажа, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет «Ой модо түймэрһөө хамгаалха хэмжээнүүд тухай» гэһэн тогтоол байгша оной мартын 17-до батлан абаһан юм. Энэ тогтоолой ёһоор, апрелиин 1-һээ октябриин 15 болотор гал түймэрэй аюултай хаһа тодорхойлогдоһон, энэ хугасаада ой модо түймэрһөө һэргылхээр нэмэлтэ хэмжээнүүд абтахаар хараалагдаһан байна. Хүн зоной ойдо гараха ябадалые үсөөрүүлхэ, хэрэгтэй сагтань огто хорихо, машина, транспортаар ойдо гарахагүй, эдэ бүгэдэ шиидхэбэринүүдэй хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһые хинан шалгаха, түхэреэн сүүдхын туршада харууһалга эмхидхэхэ гэжэ сэхэ хэлэгдэнхэй.

«Бурятмежколхозлес» нэгэдэлэй коллектив энэ тогтоолые бэелүүлэн, бүхы транспорт, техникээ бэлэн байлгадаг, үдэр бүриин харуулшадые табидаг юм. Колхозууд хоорондын ойн ажахынууд Забайкалиин авиационно баазатай нягтэ харилсаа холбоотойгоор хүдэлдэг.

Улаан-Үдын колхозууд хоорондын ойн ажахын директор М. С. Савин ба ахамад харуулшан Ф. Н. Чебунин гэгшэд гал түймэр һэргылхэ талаар эмхидхэлэй түсэбүүдые табиһан, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө уялгануудые тодорхойлон баталһан байна. Ойн харуулай албан, техникэ, транспорт бүхыдөө ямаршье сагта бэлэн байлгагдана.

Амаралтын үдэр. Телефон жэнгирнэ.

—Авиабазын диспетчер хэлэнэ.

—Ахамад лесничий, дежурна Чебунин шагнана.

—«Авангард», «Искра» колхозуудай 0,5 гектар, 2,5 гектар газар дээрэ ой модон шатажа байна. Дары хэмжээ абаха хэрэгтэй.

Энэ богонихон хөөрэлдөөнэй ямар ехэ удхатайе ойлгохын тула саашадаа ямар үйлэ хэрэгүүдэй болоһые хаража үзэе. Ахамад лесничий Чебунин энэ дохёо бултанда дуулгажа, саг дары бүхы хүдэлмэришэдөө, техникээ бэлэн болгобо. 15—20 минутын үнгэрөөдүй байхада, бүхы команда түймэрэй носожо байһан газарта хүрөө һэн. Хүн зоной оролдосотой һайнаар хүдэлһэнэй ашаар үдэшэлэн гал түймэр унтараагдаа бэлэй.

Дээрэ дурсагдаһан тогтоолой эрилтэнүүдые бүрин дүүрэнээр бэелүүлһэнэй ашаар түймэр богони саг соо унтараагдаа бшуу. Гэбэшье колхозууд хоорондын зарим ойн ажахынуудта республикын Министрнүүдэй Соведэй гаргаһан тогтоолдо бодото анхарал хандуулагданагүй, түймэрэй аюул һэргылхэ талаар зохихо хэмжээнүүд абтанагүй. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай, Түнхэнэй, Сэлэнгын ба Мухар-Шэбэрэй районуудта ой модо харууһалха талаар хүдэлмэри эмхидхэгдээгүй, техникэнь бүхыдөө эбдэрхэй, һандархай байгаа. Тиимэһээл тус лесхозуудай мэдэлэй ой тайгада гал түймэрэй носохо ушар олошороһон байна. Мүн албан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандадаг хүтэлбэрилэгшэдшье ушарна. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй колхозууд хоорондын ойн ажахын директор К. М. Таханов 1981 оной ...тын 17-до Буряадай АСС... Министрнүүдэй Соведэй б... лан абаһан тогтоолой уд... мэдэхэгүй байшоо. У... иимэһээл, тус коллектив ша... эрилтэдэ хүрэмөөр хүдэ... шаданагүй ха юм.

Дээрэ дурсагдаһан тогт...лые уншахада, хэлхеэ холб...ной хүдэлмэрилэгшэд ... ажахынуудта туһалхаар у... галагдаһан гэжэ элирнэ. Та... бэрилан хэлэбэл, түймэрэй ...лоһон тухай ямар нэгэн хү... мэдээсэжэ хонходоо һаа... эндэхи хүдэлмэрилэгшэд ... дары нүгөөдэ линитэйнь х... божо үгэхэ ёһотой. Тэд 07, 2-37-00 гэһэн номернууд... телефонно станциин хэл... холбоошод һанаа амархан һ...далтай, ярал тэбдэлгэ гар...даггүй, харин заал һаа уд...руулха гэжэ оролдоһон шэ... байдаг. Жэшээлхэдэ, байг... оной июниин 7-до Улаан-Үд... районой газар дээрэ түйм... һужэрэн носоод, Загарай... Мухар-Шэбэрэй районууд... ой модондо орохоор забда... Эгээл иимэ аймшагтай үе... Забайкалиин авиабазын дежу...нада, Улаан-Үдын, Загарай... Мухар-Шэбэрэй колхозу... хоорондын лесхозуудта хон...дожо, дары түргэнөөр ду...гаха ёһотой байгаа бшуу. Те... энэ һэдэлгэ ямаршье үрэ... байба. Юуб гэхэдэ, «Бур... межколхозлес» нэгэдэлэй д... журна хэды ехээр оролдоб...шье, 1 час 40 минутын турш...да хэлхеэ холбоошодые «... рэхэ» шадалгүй байшоо ... юм. Аяар хоёр час үнгэрһэн... һүүлээр «07» гэдэгнай зал... абажа, үшөө нэгэ чаһаа ү... сагай үнгэрһэнэй хойно ... ходоо ха. Тэд ойлгосоёо, ... римжээ алдажархиһан юм ... Тарбагатай, Загарай ба Мух... Шэбэр үгэхын орондо Ор... гые дуудаа. Ахын район... 1981 оной эхинһээшье нэгэш... түймэр носоогүй юм. Дэ... һан хүдэлмэридөө ии... нозог нобшоор хандадаг б... һан тухайнь телефонисткануу... ажаглалтын хэгдэхэдэ, тэдэн... зэмээ мэдэрдэггүй, харин ... гэдэлэй дежурные дуран со... гоо зандаржархёод, шэхээш... үргэнгүй һуугаа ха. 2-37-00 г... һэн номероор хүдэлдэг ... лганай начальник, 07, ба 0... нэй телефонисткануудта түйм... сараха гээшэ тон шухала хэр... гэжэ оилгуулжа ядаад лэ һ... лагдаһан байха.

Иигэжэ июниин 7-ной гэгээ... сагаан үдэр ой модоной ... рамтайгаар шатажа, үнэт... шандаруу боложо байха... «манда хамаагүйл» гэһэншүү... гээр хэрэгсээдэггүй эрхэт... ушараа. Тиихэдэ ургамал но...гоон бүхэн, модо һөөг бүх... хайратай, гамтай. Нэгэ һөөг... ниие ургуулхын тула хэд... оролдолго, харууһалга хэрэ...тэй. 07, 04 ба 2-37-00 номе...нуудтай станциин муу хүдэ...мэри тухай нэгэнтэ бэшэ х...лэгдэһэн, хэблэлэй хуудаһа...нуудта бэшэгдэһэн юм. Гэбэ...шье хэлхеэ холбооной үйлэ... бэриин техническэ управле...ниин хүтэлбэрилэгшэд стан...циин хүдэлмэриие һайжаруул...хын тула ёһоор оролдоногүй.

Иигэжэ эдэниие шүүмжэл...хэдээ, ой модо хамгаалха гээ...шэ гансашье ойн ажахынууда... түлөөлэгшэдэй уялга бэшэ, ха...рин энэ хэрэгтэ хүн бүхэн сэ...хэ хабаатай байха, гал түй...мэрэй болоо һаа, хэн хэмнай...шье гэлтэгүй энэ аюулые ша...дал зэргээрээ усадхалсаха ёһотой.

А. ХАМАГАНОВ,
«Бурятмежколхозлес» нэгэдэлэй ахалагша инженер.

ҺУР ХАРБАЛГААР СССР-эй КУБОГТА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСӨӨН

АМЖАЛТА—АРГА, ШАДАБАРИҺАА

Һур харбалгаар СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн улам эршэдэжэ байна. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, харбагша бүхэн һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа, командаяа түрүү һуурида гаргахые оролдоно бшуу. Командынгаа нэрэ солые арьбадхаха гэһэн хүсэл эрмэлзэлынь мэргэшүүлые шэнэ, ехэ амжалтануудта зоригжуулна.

Мүрысөөнэй хоёрдохи үдэр эрэшүүл болон эхэнэрнүүд бултадаа 50, 30 метрһээ харбаһан байна. Түрүүшын үдэр урагшагүйдэжэ, аяар 22 очкогоор гээгдэһэн дэлхэйн чемпионка Наталья Бутузова 50 метрһээ харбажа эхилхэдээ, болгоомжотой нарин байгаа. Тиигэжэ тэрэ годлинуудаа хойно хойноһоонь табихадаа, сагаалсын тэгэн дундахи шара толбо дээрэ буулгажа, 314 очко абаба. Европын чемпионка Ольга Рогова тэрээнһээ гээгдэхэгүйе оролдоһон байха юм. Тиин табло дээрэ тэрэнэй нэрэ обог тушаа хүсэнэгтэ мүн лэ тэды очко яларба. Уласхоорондын классай спортын мастер Людмила Новикова эндэ гурбадахи һуури эзэлээ — 310 очко.

Түрүүшын үдэр эрхимлэжэ ябаһан Клайпеда хотын 17-той һурагша Ю. Шерейките 300 очкотойгоор дүрбэдэхи болобошье, түрүү һууриия алдабагүй. Тиихэдэ «Динамо» бүлгэмэй үшөө нэгэ залуу харбагша — залуушуулай дундаһаа Европын кубогта хоёр дахин хүртэһэн Татьяна Мальцева (Ленинград) үдэрһөө үдэртэ улам эршэмтэйгээр мүрысэн, урагшаа түргөөр дабшажа ябана гээд тэмдэглэлтэй. Лх. Дабаева, Н. Леонова, Э. Суйтс гэгшэд удаадахи һууринуудта гараба.

Удаань эдэнэр 30 метрһээ харбаба. Эндэ Н. Бутузова ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй, бэлиг шадабаритай, урдаа табиһан зорилгодоо заабол хүрэхэ хүсэлэнтэй байһанаа үшөө дахин харуулжа, 341 очко тудаһан байгаа. Тиигэжэ тэрэ М-1 упражненеэр 1271 очко абаад, оройдоол нэгэ очкогоор залуу мастер Ю. Шерейките гэгшые ахижа гараһан байха юм.

Т. Мальцева, И. Леонова гэгшэд тус тустаа 340 очко абажа, энэ зайда удаадахи һууринуудые эзэлбэ. О. Рогова — 338, Л. Новикова 336 очко абажа, удаадахи һууринуудта гараа.

Гурбадахи үдэр Н. Бутузова 70, 60 метрһээ харбахадаа, дүн хамта 632 очко абажа, М-2 упражненеэр 1903 очкотой болобо. Ю. Шерейките тэрээнһээ 30 очкогоор гээгдэжэ хоёрдохи һуури эзэлнэ. О. Рогова 1863 очкотойгоор гурбадахи һуурида гараһан байха юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ эрэшүүлэй дунда тэнсүү шанга тэмсэл болобо. Сергей Телига 50 метртэ харбахадаа, 331 очко абажа, түрүү һуури эзэлһэн байна. Станислав Забродский — 322, Владимир Ешеев 320 очко тудаба. Эндэ Б. Трапезников, В. Байдачный, В. Максимов гэгшэд эрхим зургаанай тоодо ороһон байгаа.

СССР-эй арадуудай VII спартакиадын чемпион Владимир Максимов (Баку, Зэбсэгтэ Хүсэнүүд) эгээл дүтын зайда дэлхэйн рекордсмен юм — 355 очко. Энэшье удаада тэрэ бултанһаа шалгаржа, М-2 упражненеэр 1271 очко абажа, хоёрдохи һуурида гараба. В. Ешеев 1289 очкотойгоор түрүү һуурияа алдабагүй. С. Телига, С. Забродский, Б. Трапезников гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлнэ.

Мүрысөөнэй гурбадахи үдэр зүүн тээһээ шанга һалхитай байжа, харбагшадай үрэ дүнгүүдтэ хангалтагүйгөөр нүлөөлбэ. Тиигэжэ 90 метрһээ харбахадаа, эрэшүүл һулашаг дүнгүүдые харуулаа. Энэ үдэр С. Телига 608 очко абаад, 1873 очкотойгоор хоёрдохи һуурида гараба. Гэбэшье тэрэ В. Ешеевһээ арбан нэгэн очкогоор гээгдэнэ. В. Максимов, С. Забродский тус тустаа 1859, 1851 очкотой болоод ябана.

Һүүлэй хоёр жэлэй турша сооороной Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй суглуулагдамал команда түрүү һуури эзэлжэ, СССР-эй кубогта хүртэһэн байгаа. Зүгөөр мүнөө «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй нэгэдэхи команда түрүү һуури эзэлнэ. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Ушар юуб гэхэдэ, дүршэл шадабаритай харбагшадһаа гадна, бэлигтэй бэрхэ залуу мэргэшүүл командын бүридэлдэ ороно бшуу.

— Кубогта хүртэхын түлөө энэ жэлэй мүрысөөндэ заабол илажа гарахын тула эртээнһээ һорилго, бэлэдхэл хэһэн байгаабди. В. Ешеев, С. Телига, Ю. Шерейките, Лх. Дабаева, Э. Суйтс гэгшэдһээ гадна, манай залуу спортсменүүд Т. Мальцева, О. Воронина, Ц. Жамьяндашиева болон бусад яһала һайнаар харбажа, командадаа шухала очконуудые асарна. Манай тренернүүд Ф. Хийе, В. Вахновский, М. Пеуков гэгшэд суглуулагдамал командын гэшүүдые һорилгодо ехэ хубитаяа оруулаа,— гэжэ «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй ахалагша тренер, уласхоорондын классай спортын мастер Галина Рыбина хөөрэнэ.

Гурбан үдэрэй мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй нэгэдэхи команда түрүү һуури эзэлжэ ябана. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй нэгэдэхи команда эдэнэрһээ 188 очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлнэ. «Зенидэй» мэргэшүүл гурбадахи һуурида гараба.

Манай республикын мэргэшүүл сооһоо Ц. Жамьяндашиева, О. Воронина, Ц. Цыренжапов, А. Гармаев гэгшэд яһала амжалтатай һайнаар харбана гээд тэмдэглэлтэй.

— Энэ мүрысөөн манай республикын мэргэшүүлдэ ехэ һургаал абама байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, үндэр нэрэ зэргэтэй харбагшадтай хамта сагаалса дээрэ гаража тулалдахадаа, дүршэл шадабарииень халажа абаха аргатай ха юм. Тиихэдэ манай тренернүүд, мэргэжэлтэд мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолжо, таарамжатай һайн тобшолонуудые хэхэ бээ гэжэ һанагдана,— гээд мүрысөөнэй ахамад судья, педагогикын эрдэмэй кандидат Б. Д. Санданов хөөрэнэ.

СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө дүрбэн үдэр соо үргэлжэлһэн мүрысөөн үсэгэлдэр дүүрэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Сагаалсын урда. 2. «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Ю. Шерейките.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Манай туһалагша — библиотекэ» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — материалнуудай суглуулбари. «Сагаан алтаяа гээлтэгүйгөөр хуряае» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ажахые хүтэлбэрилэлгые нарижуулан һайжаруулха». «Аша үрэтэйень сэгнэбэ» — Н. Скрипкинэй статья. «Холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ» — В. Мокрецовой статья.

Гурбадахи хуудаһанда материалнууд «Партийн һуралсалай гол асуудал хадаа үрэ дүнгынь болоно» гэһэн юрэнхы гаршаг доро үгтөө.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Һур харбалгаар СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө» — суглуулбари. «Уласхоорондын шэнжэлэл», «Хилын саанаһаа».

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита. 8.50 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөгэй гимнастика. 10.05—«Смерть Пазухина»— фильм-зүжэг. 11.50—Совет дуунуудай концерт. 12.20 — Шэнэ һонин. 15.10—Дамжуулгын программа. 15.15 —Шэнэ һонин. 15.35—СССР ба Румыниин Социалис Республика хоёрэй хоорондо харилсаа холбоон ба харилсан туһалалсалга тухай хэлсээнэй ойе угтуулан. Киногой программа. 15.55—А. Бородин. Хүгжэм. 16.25 — «Һурган хүмүүжүүлэгшэ» — телевизионно журнал. 16.55—«Самый красивый конь» — уран һайханай фильм.

Улаан-Үдэ. 18.15—«Саяан»—хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан дамжуулга (үнгэтэ). 19.05 — «Байгал» программа (буряадаар). 19.35—«Зүүн Сибирь» — киножурнал.

«Орбита». 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 20.00—«Эхэ оромнай, шам тухай манай дуунууд». 20.45 — СССР-эй уран зохёолшодой VII съездэ зорюулагдаһан уран шүлэгэй үдэшэ. 22.00—«Время». 22.35—«Киногой һонин». 23.20 —Арадай инструментнүүд дээрэ наадагшадай Бүхэроссин конкурсын лауреат Ш. Амиров наадаха (балалайка). 23.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». .00—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Торпедо» (М) — «Спартак» (М).

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.55 —Дамжуулгын программа. 13.00—Үхибүүдтэ. «Рассказы о Кешке и его друзьях» — уран һайханай фильм (2-дохи сери). 14.15 — Фильм-концерт. 15.20—«Баабгайхан ба горхон соо байдаг нүгөө амитан». «Саругасима аралай һармагшан»—мультфильмнүүдэй программа. 15.40 — «Орлёнок» телестудиин юнкорнууд Ленинградай пожарно-техническэ училищиин начальник М. П. Захаровтай уулзаха. 16.25—СССР-эй арадай артистка О. Бардинагай концерт.

Улаан-Үдэ. 17.00—Арадай дуунуудай республиканска конкурсһоо. 17.50—Соносхолнууд. 18.00 — Үхибүүдтэ. «Собака и кот» — куклануудай театрай зүжэг.

«Орбита». 18.15 — «Ороной тарялан дээрэ». 18.30—«Уран гартан». 19.00 — «Эрдэм наукын һонин». 19.30—19.45—Заб. һарлалга.

Улаан-Үдэ. 19.45—Фильм-концерт. «Клаудио Вилла дуулаха».

«Орбита». 20.00—«Уран зураашад тухай хөөрөөн». 20.35 —Фильм-концерт. 21.00 —«Амгалан нойрсогты, багашуул», «Шэдитэ экран». 21.15—Дзюдогоор СССР-эй чемпионат. 21.40 — Парашютна спортоор социалис оронуудай чемпионат. 22.00 — «Время». 22.35—«Здравствуй, доктор» — телевизионно уран һайханай фильм.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-36, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-03543. Заказ № 156. Индекс 5901.